

PIPLERKA

Årgang 27

Nummer 3 - 1997

UTGITT AV NORSK ORNITOLOGISK FORENING
AVDELING VEST-AGDER

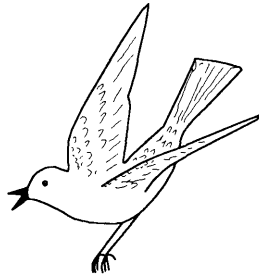
Fylkets fuglevernforening

PIPLERKA

Medlemsblad for:

Norsk Ornitologisk Forening
Avdeling Vest-Agder

Fylkets fuglevernforening

ISSN 0807-1160

Utgiver: NOF avd. Vest-Agder
Postboks 475
4501 Mandal

Postgiro: 0824.03.94341

Bankgiro: 7319.05.08010

Redaktør: Knut Sigbjørn Olsen, Rosenli 17
4015 Stavanger. Tlf: 920 49 231

Formann: Runar Jåbekk, Jåbekk
4500 Mandal. Tlf: 38 26 10 53

Piplerka kommer ut med 3 ordinære nummer i året. Årsrapporten fra *Lista Fuglestasjon* utgis som supplement til *Piplerka*. Rapporten kan bestilles hos *Lista Fuglestasjon* og koster kr 40,- (se adresse på nest siste side)

Abonnement:

Abonnementsprisen er kr 100,-. Beløpet innbetales til bank eller postgiro. Medlemmer av lokallagene i Vest-Agder mottar *Piplerka* gratis.

Opplag: 400

Trykk: Hegland Trykkeri AS, Flekkefjord

Annonsepriser:

Helside kr 500,- og halvside kr 250,-

Forsiden:

Sumpriske hunn av Kristian Støle.

NOF Vest-Agder er en fylkesavdeling av *Norsk Ornitologisk Forening* som igjen er en del av den internasjonale fuglevern-organisasjonen *BirdLife International*.

Følgende lokallag sorterer under NOF-Vest-Agder:

NOF Kristiansand lokallag

Postboks 2112 - Posebyen

4602 Kristiansand

Bankgiro: 6319.12.56176

Leder: Birger Westergren, Sømskleiva 11
4637 Kristiansand. Tlf: 38 04 69 87

NOF Mandal lokallag

Postboks 196, 4501 Mandal

Postgiro: 0807.35.69258

Bankgiro: 7319.05.09777

Leder: Gunnar Gundersen, Sånum
4500 Mandal. Tlf: 38 26 54 95

NOF Lista lokallag

Postboks 171, 4560 Vanse

Postgiro: 0803.37.06058

Leder: Kåre Olsen, Brekne
4563 Borhaug. Tlf: 38 39 72 05

Carl A Jacobsens minnefond

gir tilskudd til fuglevernarbeid.

Søknadsfrist for tilskudd: 31. desember.

Bidrag kan sendes bankgiro 7319.42.00096

Redaktøren har ordet:

Her kommer det siste heftet i 1997 årgangen av Piplerka. Det ble nok et godt år for bladet med 3 hefter, totalt sidetall ble på 212 sider. I alt har 12 forskjellige forfattere bidratt med variert stoff av høy kvalitet - takk til alle disse !

Dessverre ble dette siste heftet (som vanlig) sterkt forsinket. Undertegnede tar på seg noe av ansvaret for dette, men jeg må også unnskyldte meg med at det har vært vanskelig å få tak i stoff til dette heftet. Når endelig stoffet kom inn ble det såpass mye at jeg besluttet å øke sidetallet fra 48 til 64 sider, likevel må noe ligge over til neste nummer. Dette førte til ytterligere forsinkelse. Jeg håper at det i fremtiden vil bli noe jevnere tilsig av stoff.

For å komme ajour med bladet til neste år har styret i NOF avd. Vest-Agder foreslått at nummer 2 og 3 1998 kan gis ut som et dobbelt-nummer til høsten, mens det fra og med 1999 satses på to hefter (Nr 1 og 2) på våren og det tredje heftet på høsten. Dette forslaget bygger på erfaringen vi har fått at det kommer inn mere stoff i løpet av vinteren enn om sommeren. Jeg håper selvfølgelig på at det kommer inn så mye stoff at vi klarer å gi ut tre hefter også i 1998, men det er opp til dere. Uansett innser jeg at det

kan bli vanskelig å få ut mer enn 1 hefte til før sommeren.

Noe av det mest positive som har skjedd med bladet i det siste er at vi endelig har klart å spore opp en ny tegner. Han heter Kristian Støle og er medlem i Kristiansand Lokallag. Jeg har mottatt en del meget gode tegninger, og har også forstått det slik at flere er på vei. Sumprisen på forsiden og rødtoppfuglekongen på denne siden viser hva signaturen KS er god for. Det var på høy tid at vi fikk inn nye tegninger, vi hadde nemlig gått helt tomme for tegninger som ikke var brukt fra før. Jeg håper Kristian vil fortsette å tegne for oss i fremtiden.

Knut S Olsen

Stavanger 08.02.1998

NOF avdeling Vest-Agder 20 år !

Nå helt i starten av et nytt år vil jeg begynne med å ønske alle våre medlemmer et godt nytt år. Jeg håper også at 1998 vil bli nok et godt år for fylkets fuglevernforening.

NOF avd. Vest-Agder kan i 1998 se tilbake på 20 års drift. Fylkesavdelingen ble stiftet i 1978, og har siden den tid fungert relativt knirkefritt. Foreningen har uten tvil hatt stor betydning for naturvernarbeidet i Vest-Agder i disse årene. Det blir umulig å nevne alle viktige saker her, men utarbeidelse av de fylkesvise verneplanene har vært sentrale arbeidsoppgaver for foreningen.

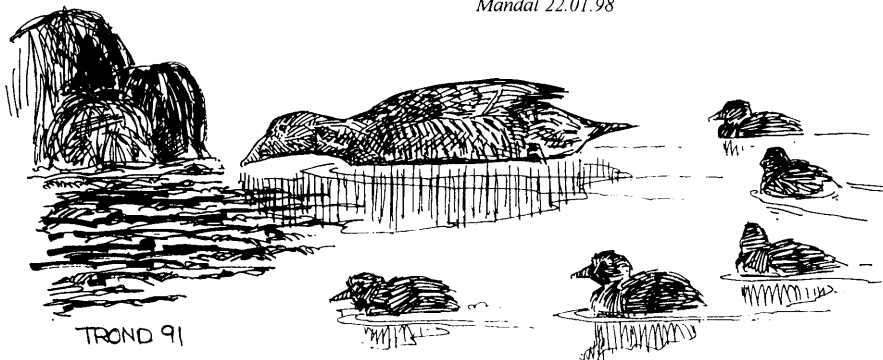
Ved alle jubileer er det naturlig å vende blikket framover. Hvordan er utsiktene for foreningen og arbeidet vårt framover? Selv om de nevnte verneplaner stort sett er gjennomførte nå, vil det alltid være behov for en "vaktbikkje" som NOF. Erfaringene har vist at selv områder vernet som naturreservat ikke er trygge for ivrige utbyggere.

NOF avd. Vest-Agder har i alle år tilstrebet at det meste av den ornitologiske aktiviteten skal foregå i lokallagene. Fylkesavdelingen har kun hatt en koordinerende rolle, samt forestått utgivelsen av Piplerka. Dette er en ganske unik modell på landsbasis. Likevel tror jeg dette er rette måten å gjøre det på. Tross enkelte bølgedaler har fylkets tre lokallag vært høyst oppegående vel så lenge som fylkesavdelingen. Velfungerende lokallag er også en garanti for en ditto fylkesavdeling.

Når dette er sagt, bør vi likevel ikke se bort fra mulighetene for flere arrangementer i regi av fylkesavdelingen. Her tenker jeg mest på sosiale treff der medlemmer fra de forskjellige lokallag kan møtes til uformell prat. Praten utover sene nattetimer i etterkant av årsmøtene synliggjør dette behovet. Kanskje var det en ide med et fellesmøte senhøstes, med lite program og god tid til sosialt samvær.

Runar Jåbekk

Mandal 22.01.98

Gåsegribbene på Golanhøyden

En gåsegribb i sitt rette element. Legg merke til klumpen på brystet hvor gribben frakter mat i en innebygd pose! Foto: Roy E Wrånes.

Av Roy E Wrånes

Jeg sto og hutret og frøs på Kjevik lufthavn. Datoen var 12.03.97. Man hadde en hel haug med tanker som virret rundt i hodet. Hvordan blir det? Møter man ok medarbeidere? Overvinner man flyskrekken også denne gangen? Det er ganske spennende å vite at man har blitt plukket ut til et feltprosjekt i Midtøsten, nærmere bestemt i Israel. Jeg skulle tilbringe 3 mnd. på Golanhøyden for å studere **GÅSEGRIBBER!** Prosjektet var et samarbeid mellom WWF (World Wildlife Fund), som for øvrig lønnet meg, SPNI (Society for the Protection of Nature in Israel) og NRA (Nature Reserves Authority).

Hvorfor Gåsegribber?

GÅSEGRIBBEN (Gyps fulvus) er stort sett standfugl i Israel. Dessverre er arten på god veg til å forsvinne som hekkefugl. I de tidligere tallrike koloniene, som til sammen huset over 1000 par for ca. hundre år siden, er det nå bare 60-70 par igjen! Og som den bitre sannhet fortsetter fuglene i koloniene å dø bort... Hovedmålet med prosjektet ble derfor å lete etter årsaken (-e) til hvorfor GÅSEGRIBBENE forsvinner, hvorfor

ungene dør/ forsvinner fra redene (etter opplegg. fra lokale forskere) å bruke denne informasjon til å legge de nødvendige forhold til rette for å gi Gåsegribben en sikrere fremtid i Israel.

Vår studieplass het Gamla Nature Reserve, og ligger nord i Israel på Golanhøyden. Gamla Nature Reserve har den største rovfugl-kolonien i Israel. Reservatet er ikke bare unikt p.g.a. alle de forskjellige artene som hekker her, men også fordi det huser

størst antall GÅSEGRIBBER! Mellom 10-30 par hekker hvert år i klippene, og det sitter ofte 80-100 gribber og raster i reservatet.

Turen begynner

Undertegnede ankom byen Kazrin, hvor man ble innkvartert i en tålig OK leilighet. Lyset fungerte ikke i ganga, for der hadde LÅVESVALENE bygd reir (for øvrig underarten: *Hirundo rustica transitiva*) og BYDUENE sang lystige melodier fra vifta på badet...Kazrin er på en måte Golans hovedstad, men de fleste som har bosatt seg her er russiske jøder. Her traff jeg også mine arbeidspartnere, David og Simon fra England. Nå var det bare å vente på at de lokale forskerne fra reservatet skulle dukke opp...Prosjektet har hold på siden 1994 og er blitt drevet av to jenter, Michal Ferro og Lia Court. Begge to kom og hentet oss i en flott jeep, for nå skulle vi til vår arbeidsplass for de neste 16 ukene.

Gamla Nature Reserve

15 km senere svinger vi inn på en humpete,

skral grusvei med skiltet: Gamla Nature Reserve. Tro det eller ei: Været var hagl og regn og snø om hverandre! Er dette virkelig syden? Men man visste etter erfaring fra tidligere turer at det er på Golan man finner det verste været i Israel. Jeg prøvde å speide etter fugler mens vi nærmet oss stasjonen. På veien foran bilen løp BERGHØNER, i vegkanten satt en SYRIASPETT og lette etter godbiter og i lufta var allerede TOPPLERKENE i sving med sangstrofer. Gamla Nature Reserve har ingen ting med "gammel" å gjøre. Gamla betyr kamelrygg og sikter til det kamelrygg-formede fjellet som ligger i bunnen av en diger dal i reservatet. Vi er snart fremme ved stasjonen. Her finner man kontorer, en liten kiosk og værstasjon. Berggrunnen består av vulkanske bergarter og vegetasjonen består av blomster, gress, takrørskog og noen spredte klynger av eukalyptustrær. Prosjektet kunne begynne. Vi rullerte mellom 3 poster for å få mest mulig oversikt over de hekkende GÅSEGRIBBENE. Av utstyr brukte vi kikkert og teleskop til å observere fuglene med, radiopeileutstyr (Telonics fra England og TeleVilt fra Sverige) for å finne voksne

*Utsikt over dalen hvor gåsegribbenes hekker. Til venstre ser du Gamla, kamelryggfjellet.
Foto: Roy E Wrånes.*

GÅSEGRIBBER med radiosendere (vi fanget aldri ad. gribber. Gribbene var blitt oppfostret i fangenskap og deretter satt ut med radiosender på ryggen) og en mengde koder til å fylle inn i spesielle skjema for raskere å notere hendelsesforløp i GÅSE-GRIBB-kolonien. Alle postene var plassert langs klippekanter med god oversikt, og observasjonene foregikk fra kamuflasjetelt.

Livet på post

For en del mennesker så kan det å sitte på samme plass i 8-10 timer hver dag være en prøvelse, for oss var det bare herlig! Det gav en unik sjanse til å oppleve en mengde fugle- og dyrearter på nært hold. Her fant man alt fra de store gribbene til spennende småfugl. En av de beste artene for turen fikk vi 15.03. Det var en **PERSER-SANGER** (*Phylloscopus neglectus*) som herjet rund og sang ved en av postene!!! I mars begynte også seilere å forberede hekkesesongen. **TÅRNSEILERE**, **ALPE-SEILERE** og **SMÅSEILERE** hekket vanlig omkring i reservatet. Langs toppen av klippekanten eksponerte ofte **BLÅ-TROSTEN** seg. Selv om jeg stadig fulgte etter den med teleskopet fant jeg aldri noe reir. Det ble ikke så mange arter i mars p.g.a. at det var kaldere og surere enn det pleier å være i Israel på den tiden. De beste artene for mars ble nok **LAPPIPLERKE**, **VAKTEL**, **SVARTRØDSTJERT** (*Phoenicurus p. semirufus*), **ISABELLASTEIN-SKVETT**, **SVARTSTRUPE** (bl.a. underarten "armenica" den 14.03.), **STEIN-SKVETT**, **ØRKENSTEIN-SKVETT**, **BONELLISANGER**, **SYRIAIRISK** og **SKJÆREGJØK**.

Men nå virker det kanskje som om vi ikke studerte GÅSEGRIBBENE. Joda. Mens vi tittet på gribbene kunne vi se at været ikke var noe særlig hyggelig for de store fuglene heller. Vind og tåke er nok ikke GÅSE-

GRIBBENS favorittvær. Vi kom ikke frem til noen konklusjoner om at det kunne være klimatiske endringer som spilte inn på gribbenes tilbakegang. Men for ungene er det nok en hard påkjønning å måtte tåle vind og regn for så noen uker senere å finne opptil 40 grader i skyggen!

En hemmelighet avdekkes

I alle årene prosjektet har vært i sving, så har ett merkelig fenomen hengt over kolonien. Plutselig forsvinner ungene i reirene sporløst!? De kan virke raske og kvikke den ene dagen, men neste dag er de vekke. Forskerne grublet lenge på dette. Kanskje ungene døde på natta og ble spist av foreldrene? Vel, selv om GÅSE-GRIBBENE bare livnærer seg av åtsler, så er de ikke kannibaler! Men kunne det være nattrovfugler da? Det hekker to påviste par med **HUBRO** (*Bubo b. ascalaphus*), en underart som er ca 20% mindre enn vår i Norge. Ved hjelp av termiske kikkerter om natten lyktes det ikke å observere noen predasjon fra **HUBROEN**. Ei heller lå det rester av døde GÅSEGRIBB-unger i hubroreiret da vi klatret ned for å undersøke! Så hva kunne det da være? En dag skulle det være fest og glede, men også sorg...

Tidlig en morgen så vi en rask og livlig unge i ett av reirene. Den ble foret på vanlig måte. Men.....Snart begynte ungen å oppføre seg slapp og unaturlig. Etter en stund ble den liggende helt stille. Den ad. GÅSEGRIBBEN begynte å stirre ned i reiret. I dag vet vi at ungen døde, men det som den ad. gribben gjorde var rett og slett å begrave ungen med reirmateriale!!! I løpet av noen minutter var hele ungen dekt til, og p.g.a. den høye temperaturen i luften tørket snart den lille ungen ut og reiret var snart like flatt igjen p.g.a. de voksne GÅSEGRIBBENES vekt (opptil 11 kg). I

løpet av vår forskningsperiode skjedde dette 3 ganger, og vi hadde fjellklatrere nede i reirene for å finne beviset på at den døde ungen var begravd. Senere er den samme oppførselen med å dekke til de døde ungene observert blant GÅSEGRIBBER i fangenskap! Eldre unger forsvant også, men der hadde vi en annen teori. De fleste ungene som forsvant var rundt 80 dager gamle, men en GÅSEGRIBB-unge har egentlig en periode på 110-115 dager i reiret før den kan fly. Men så en dag kom vi over en forskningsrapport fra Afrika der det er påvist at unger til GÅSEGRIBBER kan forlate reiret allerede 80 dager gamle. For å finne ut av dette merket vi ungene med radiosendere rund beinet. Dette er første gang i historien at GÅSEGRIBB-unger blir merket på denne måten. Målet med dette er å se hvor ungene forsvinner etter 80 dager! Det vet ikke undertegnede ennå...

Det store april-trekket

Måneden april fortjener en egen historie, for det var bare ett helt enormt fugletrekk som feide over hodene våre! Det var helt rått å se flokkene med STORK og SVARTSTORK som var på veg til hekkeklassene sine. Tenk: Ca. 80% av alle verdens STORKER trekker over Israel!!! Det kan jeg love er litt av ett syn! For rovfugl-entusiasten så havner man nærmest på galehus etter å ha sett rovfugltrekket over Israel! Selv om de fleste reiser til Eilat så er det også en del å se i nord. Hold deg fast, for her får du rovfugl-lista vår rett i fanget: (arter som var vanlige er merket *) ÅTSELGRIBB*, VEPSEVÅK*, SVART-GLENTE*, SLANGEØRN*, SIVHAUK*, MYRHAUK*, STEPPEHAUK (tot. 7), ENGHUK (kun 1 eks.), SPURVEHAUK (tot. 150), BALKANHAUK* (maks. på en dag: 1450 (23.04)), MUSVÅK ((Buteo b.b.) maks. på en dag: 10 (23.04)),

STEPPEVÅK* (Buteo b. vulpinus), ØRNVÅK*, SMÅSKRIKØRN*, STOR-SKRIKØRN (1juv., 20.04), STEPPE-ØRN*, KEISERØRN (1 juv., 08.04), KONGEØRN (ikke sett på trekk, men en ad. holdt seg i reservatet hvor den har hekket før), DVERGØRN*, HAUKØRN*, FISKEØRN*, TÅRNFALK*, DVERG-FALK (1eks. 10.04) og LERKEFALK (1eks. 26.04)!!!

Man ble ganske klam etter hvert når alle disse rovfuglene fløy forbi! Noen av de nevnte rovfuglene hekket også i Gamla bl.a. ÅTSELGRIBB (4 par), GÅSEGRIBB (selvfølgelig...), SLANGEØRN (1par), ØRNVÅK (2par), KONGEØRN (hekket i 1996), HAUKØRN (1par) og TÅRNFALK (vanlig).

Selvfølgelig massevis av småfugl også! Frister med følgende godbiter: NATT-RAVN, DVERGLERKE, LANGNEBB-PIPLERKE, SITRONERLE, HVITRYGG-STEINSKVETT, PAPYRUSSANGER (tidl. STENTORSANGER), BLEK-SPOTTESANGER, HALSBÅNDFLUE-SNAPPER, HVITPANNEVARSLER, HORTULAN og HEKKSANGER (under-arten "syriacus").

Tilbake på post

Det har nå blitt mai, og mange av GÅSEGRIBB-ungene begynner å vokse til. For lettere å kjenne igjen reirene satt vi navn på dem. Egentlig bare tullenavn som f.eks. Scully, Dracula, Black Cliff, Hermit osv. Dette gjorde at vi hele tiden visste hvilket reir vi snakket om oss forskere imellom. Mens vi studerte fuglene la vi merke til at flere av gribbene kom tilbake til reirene uten mat. Det er nemlig ganske lett å se om gribbene har med mat til ungen sin. Fuglene frakter nemlig føden i en pose på brystet som den gulper opp i fra og gir

Berghøna trives i det steinete terrenget. Foto: Roy E Wrånes.

til ungen som er sulten i reiret. Vi tror at matmangel kan være ett problem for GÅSEGRIBBENE på Golan. Områder hvor det før var naturlig tilgang på åtsler og døde dyr har nå bønder overlatt til kyr og sauer på beite. Den gode hygienien i husdyrholdet gjør at færre dyr stryker med, og det blir mindre føde for gribbene. GÅSEGRIBBENE regulerer muligens hekkingen etter tilgangen på mat. Det har vært gjort forsøk på å legge ut døde dyr nær andre kolonier ute i verden (bl. a. Afrika). Her økte koloniene kraftig og hekkesuksessen ble forbedret. Ved å ta vekk foringsplassen igjen så sank også antall hekkende par. Det er nå snakk om å gjøre samme forsøk i Gamla Nature Reserve.

Ett annet problem har vært at det helt inntil reservatet ligger ett militært skytefelt + mange udetonerte miner og granater. De fleste husdyrene som stryker med går nemlig oftest på miner. Dessverre tar gribbene til tider med seg partikler og splinter fra minene som ligger inne i kjøttet til de døde dyrene. Obduserte GÅSEGRIBB-unger er funnet døde med granatsplinter i halsen!

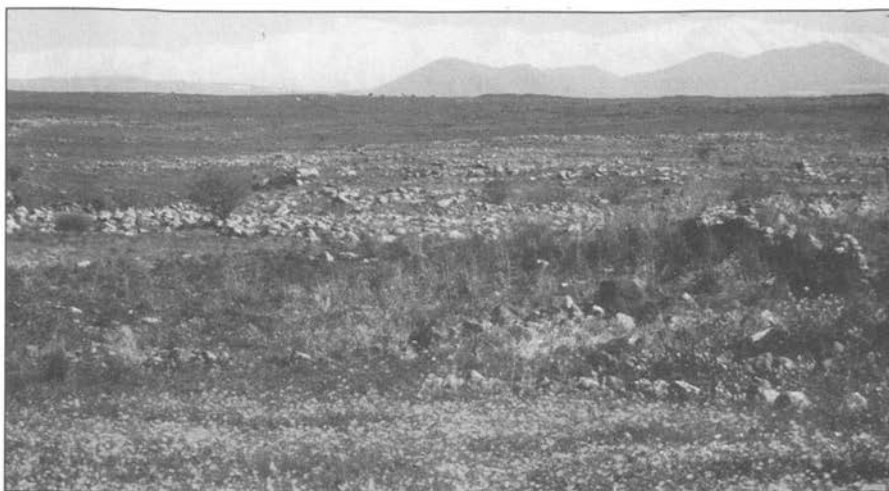
I tillegg til vær/vind, mangel på føde og militært skytefelt, så er det også mange andre muligheter som kan virke inn på GÅSE-GRIBBENE. Vi har funnet to unger som har hatt symptomer på kalsiummangel, to egg ble også ødelagt i reirene, men vi fikk ikke sjekket om det kunne være tynne eggeskall. Måten GÅSEGRIBBEN får i seg kalsium på er å spise kalsiumholdige småstein som det finnes enkelte steder av på Golanhøyden. Bruk av

pesticider var før ett problem for Israels fugler, og da selvfølgelig også GÅSE-GRIBBEN som jo følger nærings-kjeden. Nå er disse giftstoffene forbudt i Israel, men reglene i de omkringliggende land som feks. Libanon, Syria og Jordan er noen helt andre og vanskelige å kontrollere. Alle disse landene ligger jo faretruende nær Golan...

Det siste mulige problemet er turistene. Det kan på sommeren i hekketiden ofte være nesten 700 besøkende i reservatet. I andre rapporter har en sett at GÅSEGRIBBEN godt kan venne seg til å ha menneskelig aktivitet rundt seg. Hvordan GÅSE-GRIBBENE i Israel takler dette er ikke lett å si, men vi merket egentlig ingen stressymptomer hos fuglene selv om turistene til tider var faretruende nær hekkeplassen.

Ringmerking

Ringmerking av småfugl var ikke en del av prosjektet, men ett hyggelig avbrekk fra Gåsegribb-studiene. Vi ringmerket hovedsakelig to steder på Golan. I selve reservatet (Gamla) og i en kirsebærplantasje inntil Syrias grense (nær Yonatan). Vi brukte ikke lyd for å lokke

Utsikt over Golanhøyden. I bakgrunnen skimter vi Hermonfjellet. Foto: Roy E Wrånes.

etter fuglene. Dermed var det bare å vente. Riste-riste-riste-flakse....Åh? Fort, fort!!! En SKJÆREGJØK! Deilig. Det var en flott 1K som hadde tatt turen inn i nettmaskene i kirsebærplantasjen. Men hva var nå dette? En liten sanger hang henslengt og bare venta på å bli lirka ut av en ringmerker. Undertegnede fantaserte som bare det...inntil man fant ut at det var en...flaut...TORN SANGER. Men mange ringmerkere strever litt i begynnelsen når de ringmerker i Midtøsten. Her finnes mange forskjellige underarter en ikke er vant med å se hjemme i Norge. Denne TORN SANGEREN tilhørte underarten "icterops" som er vanlig i Israel. Vi fikk en mengde flotte "kryss" under ringmerkingsstrabasene. Den tiden vi arbeidet i Israel ble det også startet opp en ny Ringmerkings-stasjon sør for Genesaretsjøen (Bet Sheàn) og vi besøkte også Hula reservatet regelmessig! Noen av artene i hånda ble: NATTHEGRE, KUHEGRE, TOPPHEGRE, SILKEHEGRE, HEKK-SANGER (underarten "syriacus"), SUMP-SANGER, HVITPANNEVARSLER og MIDDELHAVSSPURV.

Min største opplevelse

Selv om denne hendelsen ikke skjedde innenfor grensene av Gamla Nature Reserve, men bare noen få kilometer sydover, så er den så spesiell at jeg har valgt å ta den med. Alle fuglefolk har vel en drømmefugl, dvs. en fugl en ønsker skal dukke opp en dag der hjemme, eller på fugleturen til utlandet. Undertegnede hadde lenge siklet etter en slik art nede i Israel. Det har på tidligere turer ikke vært mulig å finne nyere opplysninger om fuglen. Men en vakker dag mens vi grillet langs Genesaretsjøen kom en av de gamle traverne i SPNI på festen. Jeg fant ut at her må men bare være frimodig, og spurte rett ut om han visste noe om denne arten..."Kom til meg i morgen": sa han...

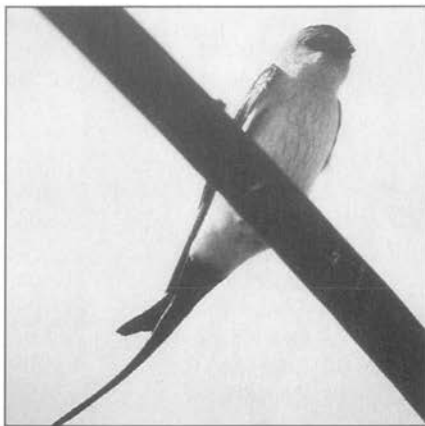
Neste dag ble jeg kjørt hjem til den gamle mannen. Her møtte jeg også en film-fotograf fra BBC (han kom akkurat hjem fra en filmtur i Okavango...vel-vel...) som skulle være med. Med støvler på bena og en uhyggelig varme la vi på veg opp langs en lang elvedal. Kratt og busker måtte forseres. Likeså alle stikke-insektene som

virret rundt oss. Men det synet som møtte oss var verdt turen!!!

"Ta en titt inn i dette treet": sa de to mennene. Hø? Bare ta en titt? Jo, det skader jo ikke det.....Oy-oy-oy!!! Det var helt ubegripelig. På en tykk grein satt en helt urørlig fugl på rasteplassen sin. Med noen rolige gule øyne stirret den ned på oss mens kameraet gikk. Det er det råeste øyeblikket i mitt liv! Fuglen vi ser på er en BRUN FISKEUGLE, som går under kallenavnet Ketupa (det latinske navnet) blant forskerne i Israel. Den er meget-meget sjelden, og normalt får ikke turister eller fuglefolk opplysninger om arten lengre fordi den er blitt så uvanlig. Den tiden jeg var der nede hadde det blitt filmet en del av fiskeuglen og jeg fikk høre på noen flotte lydopptak. Det var stort sett bare denne gamle mannen og BBC fotografen som holdt oppsyn med fuglen.

Snart hjem igjen

Det er bare noen få dager igjen av mai. Den 3 juni reiser jeg hjem etter 3mnd. i Israel. De fleste fugle-turistene er dratt hjem for lenge siden. Synd, for det dukker også opp en morsom art i mai måned, GRÅSPOTTE-SANGEREN. Det er en merkelig, bortgjemt krabat. Ser litt trist og grå ut i fargen, kommer i mai og trekker allerede i juli, holder seg bortgjemt og er derfor vanskelig å se. Sangen er nok det som oftest avslører arten.

En amursvale sitter og speider fra en ledning nær hybelen vår. Foto: Roy Wrånes.

Dessverre kommer avreisedagen så alt for fort. Det blir jo litt spesielt å vinke farvel til alle GÅSEGRIBBENE. De har jo nesten blitt en slags kamerater nå, og man er jo på "fornavn" med dem. Men man skal ikke se bort i fra at en ved en senere anledning vender tilbake for å se på disse flotte fuglene...

Sluttord

Noen av dere lurte kanskje på hvordan jeg fikk jobben. Etter mange turer i Midtøsten bestemte jeg meg for å bli medlem av Ornithological Society of the Middle East.

I deres magasin, Sandgrouse, fant jeg en stillingsannonse som jeg søkte på, og fikk jobben... Den neste artikkelen i dette bladet er for øvrig en liten reportasje fra OSME's (Ornithological Society of the Middle East) årsmøte i London, England, hvor undertegnede deltok, og litt om denne foreningens arbeid og interesser. Når det gjelder litteratur brukte jeg stort

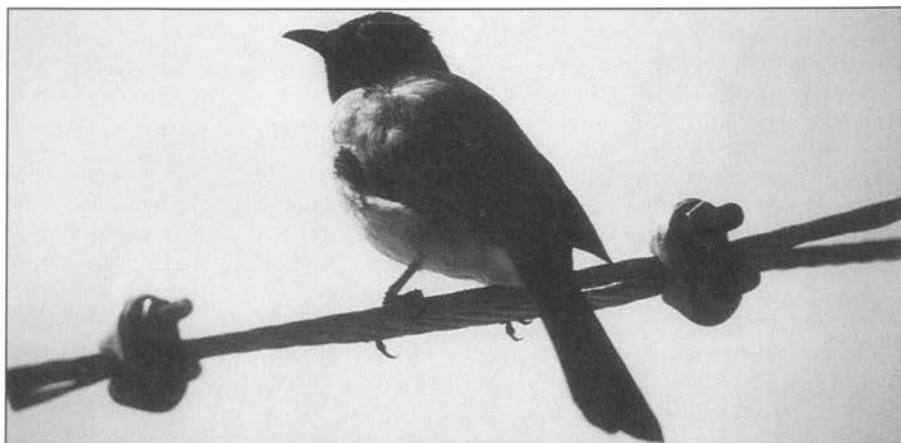
sett 3 bøker: Fugler (Europa, Nord-Afrika, Midtøsten) av Lars Jonsson, Field Guide to the Birds Of The Middle East (R.F.Porter, S. Christensen, P. Schiermacker-Hansen) og The Macmillan Birder's Guide To European And Middle Eastern Birds (Alan Harris, Hadoram Shirihai and David Christie).

På de neste sidene følger ei total artsliste fra oppholdet i Israels NØ del (Genesaret-sjøen, Golan og Hula-reservatet).

Total artsliste fra NØ-Israel 14.03-02.06.1997

1. Dvergdykker.	43. Steppeørn.	85. Tyrkerdue.
2. Toppdykker.	44. Keiserørn.	86. Turteldue.
3. Svarthalsdykker.	45. Kongeørn.	87. Palmedue.
4. Storskarv.	46. Dvergørn.	88. Halsb. parakitt.
5. Dvergskarv.	47. Haukørn.	89. Skjæregjøk.
6. Hvitpelikan.	48. Fiskeørn.	90. Gjøk.
7. Dvergørdrum.	49. Rødfalk.	91. Tårnugle.
8. Natthege.	50. Tårnfalk.	92. Hubro.
9. Topphege.	51. Dvergfalk.	93. Dvergornugle.
10. Kuhege.	52. Lerkefalk.	94. Brun Fiskeugle.
11. Silkehege.	53. Vandrefalk.	95. Kattugle.
12. Egretthege.	54. Berghøne.	96. Nattravn.
13. Gråhege.	55. Halsbåndfrankolin.	97. Tårnseiler.
14. Purpurhege.	56. Vaktel.	98. Gråseiler.
15. Svartstork.	57. Vannrikse.	99. Alpeseiler.
16. Stork.	58. Dvergrikse.	100. Småseiler.
17. Bronseibis.	59. Sumpriske.	101. Isfugl.
18. Skjestork.	60. Sivhøne.	102. Kastanjeisfugl.
19. Krikkand.	61. Sothøne.	103. Terneisfugl.
20. Stokkand.	62. Trane.	104. Blåkinbieter.
21. Stjertand.	63. Stytteløper.	105. Bieter.
22. Knekkand.	64. Triel.	106. Blåråke.
23. Skjeand.	65. Sporevipe.	107. Hærfugl.
24. Taffeland.	66. Brushane.	108. Vendeals.
25. Hvitøyeand.	67. Enkeltbekkasin.	109. Syriaspett.
26. Toppand.	68. Svarthalespove.	110. Kalanderlerke.
27. Vepsevåk.	69. Sotsnipe.	111. Dverglerke.
28. Svartglente.	70. Rødstilk.	112. Topplerke.
29. Havørn.	71. Grønnstilk.	113. Sandsvale.
30. Åtselgribb.	72. Skogsnipe.	114. Klippesvale.
31. Gåsegribb.	73. Gluttsnipe.	115. Låvesvale.
32. Slangeørn.	74. Strandsnipe.	116. Amursvale.
33. Sivhauk.	75. Hettemåke.	117. Taksvale.
34. Myrhauk.	76. Smalnebbmåke.	118. Markpiplerke.
35. Stepphauk.	77. Fiskemåke.	119. Langnebbpiplerke.
36. Enghauk.	78. Sildemåke.	120. Trepiplerke.
37. Spurvehauk.	79. Gulbeingråmåke.	121. Heipiplerke.
38. Balkanhauk.	80. Armenermåke.	122. Lappiplerke.
39. Musvåk (B.b.b.)	81. Makrellterne.	123. Gulerle.
+ (B.b.v.).	82. Hvitk.sv. terne.	124. Sitronerle.
40. Ørnvåk.	83. Klippedue/	125. Vintererle.
41. Småskrikørn.	Bydue.	126. Linerle.
42. Storskrikørn.	84. Skogdue.	127. Levantbylbyl.

128. Gjerdesmett.	152. Papyrussanger.	176. Pirol.
129. Rødstrupe.	153. Blekspottesanger.	177. Tornskate.
130. Hekksanger.	154. Gråspottesanger.	178. Rosenvarsler.
131. Nattergal.	155. Olivensanger.	179. Varsler.
132. Sømnattergal.	156. Svarthodesanger.	180. Rødhodevarsler.
133. Blåstrupe.	157. Svartstrupesanger.	181. Hvitpannevarsler.
134. Svartrødstjert	158. Mestersanger.	182. Nøtteskrike.
135. Rødstjert.	159. Møller.	183. Kaie.
136. Buskskvett.	160. Tornsanger.	184. Kråke.
137. Svartstrupe.	161. Hagesanger.	185. Stær.
138. Isabellasteinskvett.	162. Munk.	186. Gråspurv.
139. Steinskvett.	163. Bonellisanger.	187. Middelhavsspurv.
140. Middelhavssteinskvett	164. Bøksanger.	188. Tamariskspurv.
141. Ørkensteinskvett.	165. Persersanger.	189. Indiasølvnebb.
142. Hvitryggsteinskvett.	166. Gransanger.	190. Bokfink.
143. Blåtrost.	167. Løvsanger.	191. Gulirisk.
144. Svarttrost.	168. Gråfluesnapper.	192. Grønnfink.
145. Måltrost.	169. Svarthvitfluesnapper.	193. Stillits.
146. Cettisanger.	170. Halsbåndfluesnapper.	194. Tornirisk.
147. Cistussanger.	171. Balkanfluesnapper.	195. Ørkenfink.
148. Stripeprinia.	172. Kjøttmeis.	196. Hortulan.
149. Sumpsanger.	173. Klippespettmeis.	197. Rustspurv.
150. Tamarisksanger.	174. Pungmeis.	198. Sivspurv.
151. Rørsanger.	175. Palestinasolfugl.	199. Svarthodespurv.
		200. Kornspurv.

Levantbylbylen, en plage for noen. En flott art å krysse for andre! Foto: Roy E Wrånes.

Forfatterens adresse:

Roy E Wrånes
Postboks 766,
4601 Kristiansand

OSME

Ornithological Society Of The Middle East

Av: Roy E. Wrånes

Først håper jeg ikke leserne hopper over dette stykket bare fordi man oppdaget at overskriften var på engelsk! For den som er dårlig i engelsk så vil jeg fritt oversette overskriften til: "Midtøstens Ornitologiske Forening". Dette lille stykket omhandler denne "sære" gjengen med ornitologer som har Midtøsten kjær i hjertet, hva foreningen (OSME) arbeider med og en rapport fra et møte i London der undertegnede deltok. Artikkelen inneholder også opplysninger om andre "kulinariske" foreninger en kan være med i.

Historikk

Midtøsten... I sannhet et spennende område... Men, er det ikke bare sand og stein der spør du? Reisende som vender tilbake fra Midtøsten kan selvfølgelig fortelle om fantastiske ørkenformasjoner, men også om oaser, fjell og fruktbare elvebredder. Her finnes også mange interessante arkeologiske steder. Dessverre har politikken og media satt området i

dårlig lys og forhindret mange fra å reise i denne flotte regionen. Du kan faktisk reise rundt i alle landene for tiden, om ikke helt 100% trygt i Afghanistan og Irak. Dersom Afrika kalles menneskets opprinnelsessted kan man nok kalle Midtøsten stedet der sivilisasjonen oppsto. I over 5000 år har f.eks. Gulfen vært en av de mest travle handelsruter i verden!

Så hvor kommer OSME inn? I langt nyere tid kan man si. Foreningen ble startet i 1978. Da den muslimske verden åpnet opp for utlendinger i Midtøsten, var det et lite knippe med mennesker som ønsket å undersøke grundigere de fugleartene som levde i dette til dels tørre og karrige området. Målet er den dag i dag å samle data omkring fuglene, fremme interessen for Midtøstens fugleliv, samt skape gode forhold mellom lokale og internasjonale organisasjoner som arbeider for naturen og det økologiske samspillet i regionen. OSME's dekningsområde er bl.a. følgende land: Afghanistan, Bahrain, Egypt, Forente Arabiske Emirater, Irak, Iran, Israel, Jordan, Kuwait, Libanon, Oman, Qatar, Saudiarabia, Syria, Tyrkia og Yemen.

OSME i dag

OSME er med og støtter både organisasjoner og privatpersoner som ønsker å studere fuglelivet i Midtøsten. Foreninga gir ut et magasin som heter "Sandgrouse". Det kommer ut 2 ganger i året og er fullspekket med siste nytt, bilder, artikler og jobber du kan søke på. Det holdes medlems- og emnemøter ved jevne mellomrom. OSME blir drevet av Engelskmenn, men har mange lokale støttespillere ute i felten. Noen av disse "lokallagene" gir ut egne tidsskrift eller bulletiner som f.eks. "the PHOENIX" fra Saudi Arabia. Mange ornitologers innsats har bidratt til verkene "Birds of the Middle

Møtet ble holdt i avdelingen for Oriental and African studies ved London University.

Foto: Roy E Wrånes.

East" og "Important Bird Areas in The Middle East". Undertegnede bestemte seg for å hilse nærmere på noen av OSME's medlemmer og dro til London sammen med sin kone for å delta på årsmøte 12/7.1997.

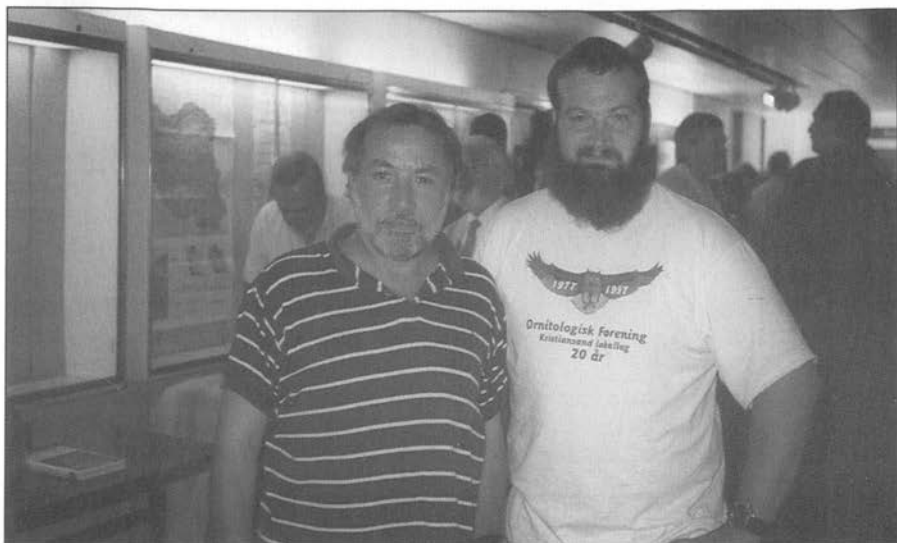
Reisen til London

Som fattig feltornitolog med kone ankom vi London 8/7-1997. Det er den verste tida for fulle hoteller og masse turister. Vi valgte billigste løsning: Å sove i parkene. I 3 netter lå vi under en busk i St. James Park nær Buckingham Palace. Det fungerte helt fint inntil det plutselig sto en mann med kniv i hånda og sparka bort i soveposene våre mens han spurte etter John. Han oppdaga snart at det ikke var John som lå der, men oss. Han forsvant raskt av sted, men vi pakka for sikkerhets skyld sakene våre i sammen og forsvant fra den trivelige plassen... Vi fant en plass på ett lugubert hotell til 400 kr. natta. På dagene var vi som vanlige turister rundt og speidet etter turistkryss i asfaltjungelen og betalte i dyre dommer for en musical (Starlight Express

) med dårlig lyd!!! Siste natta lå vi nok en gang under en busk nær London University hvor årsmøtet skulle være.

Årsmøtet ved London University

Møtet ble holdt i avdelingen for Oriental and African studies ved London University. Det var mange folk som møtte frem! Vi fikk hilse på noen av de store gutta. Bl.a. Richard Porter, en av forfatterne til boka "Birds of the Middle East". En meget hyggelig og ydmyk herremann! Vi ble ført inn i et auditorium hvor foredragene skulle være. Først av alt var vi med på å få ny formann i foreninga. Ikke så formelt og storslagent som en skulle trodd. Det hele foregikk i avslappende tempo. Foredragene var fantastiske! Det ble vist en samling bilder fra Negev-ørkenen i Israel. Morsomt og underholdene!!! I tillegg ble det holdt foredrag om nytt innen forskning, ringmerking, økologi og om den truede fuglearten Skallet Ibis (Geronticus eremita). Hele møtet var profesjonelt og faglig lagt opp samtidig som det var rom for både fag-

Richard Porter og Roy E Wrånes poserer for fotografen. Foto: Birgitte Wrånes.

og hobbyornitologen. Etter møtet kom det mange som ville hilse på oss nordmenn. Det gav muligheten til å stille spørsmål og å bli kjent med de aktive i foreningen.

Noe for deg?

Kanskje er du en av de som sitter hjemme og tenker på om dette er noe for meg? Vel, dersom du er interessert i å vite mere om fuglene utenfor Norges grenser er OSME en fin løsning. Men... OSME tar jo bare for seg Midtøstens fugler. Hva med resten av verden? Fortvil ikke. Mange av verdens-regionene har sin egen "klubb". Her er noen smakebiter:

* *Oriental Bird Club: dekker Asia.*

* *African Bird Club: dekker som navnet sier det Afrikanske kontinentet.*

* *Neotropical Bird Club: dekker Sør-Amerika.*

Den beste måten å komme i kontakt med disse foreningene, og flere andre organisasjoner, er å lete dem opp på internet! Nå er det ikke alle som har tilgang

til slikt bruk, men hva har man venner og bekjente til? Min favorittside er "Birdlinks". Her finner du spennende stoff om fugler, foreninger, fuglestasjoner, konkurranser, linker etc. etc.

Adressen dit er:

<http://www.phys.rug.nl/mk/people/wpv/birdlink.html>

Postadressen til OSME er:

*Ornithological Society Of The Middle East,
c/o The Lodge, Bedfordshire SG19 2DL,
UK.*

For direkte tilgang på deres web side:

<http://www.netlink.co.uk/users/ag/osme/osmehome/html>

Skulle du mot formodning ikke ha tilgang på internet og fortsatt er interessert i opplysninger om regioner, foreninger osv. er du velkommen til å ta kontakt med undertegnede! Det er spennende å være med i foreninger utenfor Norges grenser. Prøv da vel!

Forekomsten av svartand, *Melanitta nigra* i Sirdal kommune

Av Kåre Olsen

Å se - og ikke minst høre - at fjellet våkner til liv etter et halvår i vinterens favntak kan være en fascinerende opplevelse. I den sammenheng kan jeg anbefale en tur i Sirdalsheia. Gjerne i høyheia, f.eks. i Roskreppfjordområdet tidlig i juni. Mens nordhellingene enda ligger hvite av snø og isen ikke helt har sluppet taket i vannene. Når svartendene ligger parvis eller i små grupper i råkene og venter på full vårløsning og åpne vann og tjern innover fjellet. Da kommer svartandas praktfulle kurtisespill til sin fulle rett. Svartandhannens klare fløyt blandet med pipelyder av mange slag bærer langt avgårde over blinkende vann og tjern. Sammen med hunnenes hese "krrrr" skaper dette en stemning som en sent vil glemme. Er fuglene i riktig spillehumør, er dette en opplevelse som godt kan sammenliknes med tiur- eller orrfuglleik.

Bakgrunn for undersøkelsen

Vest-Agders fjellstrøk innehar antagelig Norges tetteste bestand av svartand. Anslått hekkebestand i fylket er 100 - 200 par. I Fylkesmannen i Vest-Agder / Miljøvern-avdelingens rapport "Trua og sårbare viltarter i Vest-Agder" (Skåtan 1994) er svartanda kategorisert som "Utilstrekkelig kjent". I omtalen av arten anføres under "Prioriterte forvaltningstiltak i Vest-Agder" følgende: *"Kartlegging av eksakt utbredelse er ønskelig i fylket. En ønsker å stimulere til kartlegging av andas habitatkrav og belyse noen populasjons-parametre. Vest-Agders tette bestand av svartand gjør fylket til et velegnet område for studie av arten".*

Sirdalsheiene innehar en viktig del av hekkebestanden i Vest-Agder. Noen av våre medlemmer har vandret i Sirdalsheiene i mange år og jevnlig observert svartand. For å følge opp dette samt foreta utfyllende feltundersøkelser fikk NOF, Lista lokallag i 1996 noen kroner i tilskudd av viltfondet for å kartlegge svartandbestanden i Sirdal kommune. Vårt håp er at vi senere kan fortsette med Kvinesdal, Hægebostad og Åseral kommuner. Innsamling av gamle registreringer samt utfyllende feltarbeid må

nødvendigvis fordeles over en del år på grunn av de svære hei- og fjellområdet dette gjelder, samt tilgjengelig personell og ressurser.

Systematisering og bearbeiding av alle tilgjengelige registreringer fra Sirdal i tiden 1970 - 1996 har fremskaffet en god del kunnskap om svartandas forekomst, bl.a. om vårtrekket, hekkeutbredelse, bestandsstørrelse, habitatkrav samt bestandsutvikling og mulige trusler. Denne artikkelen er en noe forkortet versjon av vår rapport til Miljøvernavdelingen og forhåpentligvis vil resultatet av vår undersøkelse være et bidrag til en god forvaltning av svartand i vårt fylke.

Forekomst i Norge

I sitt standardverk "Norges Fugler" (1971) skriver Haftorn bl.a. at svartanda i hekketiden forekommer spredt ved fjellvann i Sør-Norge, både i tjern og større vann, helst i bjørke- og vier-regionen, men også under tregrensa ned til 500-600 m - unntaksvise helt ute ved kysten. Han anfører bl.a. at svartanda ruger sparsomt ned til Aust-Agder, der Hagen i 1932-34 fant den fåtallig og spredt i Bygland (ca 500-750 m.o.h.). Hekkeut-

bredelse i Vest-Agder er ikke omtalt. Dette forhold må utvilsomt skyldes manglende undersøkelser/innrapportering. Således registrerte E. Barth (1963) at svartanda - sammen med krikand, stokkand, toppand og laksand - var representert i de mange små og store vann øst for Roskreppfjordområdet under en tur i 1963. I våre dager er svartanda den vanligste hekkende andeart i Vest-Agders fjellstrøk, det samme gjelder trolig også for Aust-Agder. I Rogaland hekker den mer spredt. I Hordaland og Sogn finnes den spredt og fåtallig, det samme gjelder også i Telemark. Den blir mer vanlig igjen i Oppland og Nord-Hedmark samt i indre strøk av Trøndelagsfylkene. I Nord-Norge finnes svartanda forholdsvis vanlig i Saltfjellområdet i Nordland samt spredt både i innlandet og ytre kyststrøk av Troms og Finnmark.

I Sør-Norge antas svartandbestanden å være noenlunde stabil, mens arten synes å ha vært vanligere i Nord-Norge før. Både utbredelse og bestand er imidlertid utilstrekkelig kjent. Den norske hekkebestanden er av A. Håland (Christensen 1988) estimert til 2.000 par mens bestanden etter ATLAS-inventeringene 1970-1990 er grovt anslått til mellom 1.000 og 5.000 par (Båtvik 1994).

Svartender i Lomsebukta, Lista, vinterstid. Foto: Kåre Olsen

Den nordnorske bestanden nord for 68°N er beregnet til ca 500 par (Haapanen & Nilsson 1979).

I nyere tid er det i enkelte fylker i Sør-Norge foretatt bestandsvurderinger i forbindelse med Atlas-inventeringene. Her skal nevnes at bestanden i vestre og øvre deler av Telemark er anslått til 20 - 30 par (Pfaff & Bengtson 1995). I Aust-Agders fjellstrøk hekker anslagsvis 100 par (Pfaff & Bengtson 1995), mens bestanden i Rogaland er anslått til 10 - 30 par (O. Carlsson 1988). Vest-Agder har som nevnt sannsynligvis Norges tetteste hekkeforekomst av svartand med en anslått bestand på 100 - 200 par (Skåtan 1994). Dette understøttes av en lang rekke observasjoner av NOF- medlemmer som har vandret i fjellstrøkene i indre Agder siden 1970 årene.

Litt om vårtrekket.

Den vest-palearktiske populasjonen av svartand teller vinterstid rundt 400.000 - 500.000 fugl ifølge tradisjonelle oppfatninger (Skåtan 1994). Nyere estimater ligger på ca 800.000 fugl (Laursen et.al. 1997). En stor del av disse overvintrer i danske farvann.

I kystnære strøk i Vest-Agder overvintrer kun et mindre antall. Det meste som er registrert under vintertellingene av vannfugl i Vest-Agder - hvor hele Listakysten samt deler av skjærgården i Lindesnes - Mandal + Kristiansand er dekket - er ca 300 ind. (medio mars 1996).

Utover i april forflytter

svartendene seg nordover i Skagerrak / Nordsjøen. Max antall rastende svartender som er observert i Lista-området om våren er ca 4000 ind. Disse lå på sjøen på kyststrekningen Lista fyr -Einarsnes den 16.4.1994. Siste halvdel av april har erfaringsmessig vist seg å være den perioden hvor størst antall trekker forbi kysten av Vest-Agder. Antall registrerte svartender på trekk forbi Lista varierer noe fra år til år, trolig også på grunn av varierende dekningsgrad og værforhold. Maksimalt antall observert på vårtrekket forbi Lista fyr er 17.650 ind. våren 1994.

Rundt midten av mai dukker svartendene opp i Sirdal. Som oftest er heievannene på dette tidspunkt fremdeles islagte, så svartendene observeres først gjerne liggende i stilleflytende loner i Sira-elva samt i råker og åpne vann nede i hoveddalen. Som eksempel kan nevnes at 46 ind. ble observert den 18.5.1994 fordelt på flere vann i Øvre Sirdal: Handelandsvann, Øysteinseva ved Tjørhom, Sira ved Haugen, Fidjelandsvann og Ortevann. Det kan synes som om pardannelsen allerede er unnagjort på det tidspunkt, av de 46 ind. nevnt ovenfor var bare 2 enslige hanner mens resterende 44 lå sammen parvis.

Svartandparene sprer seg ut til hekkeplassene i heiområdene fra siste halvdel av mai og utover i juni etter hvert som vannene får åpne råker/blir isfrie. Dette skjer suksessivt fra de lavereliggende heiområder og etter hvert opp i høgheiene til 900 - 1000 moh, men varierer selvsagt en del med vær- og isforhold de forskjellige år. Av og til kan svartanda samles i mindre grupper tidlig i hekketiden. Dette er helst observert i noe større vann, f.eks. Håhellervannet ved Roskreppfjorden og Krokevannet i Øksendalsheia. Trolig fungerer disse vannene som rasteplass

mens svartandparene venter på at isen skal gå i de respektive hekkevann spredt om i nærliggende heiområder. På denne tiden er det at en kan oppleve svartendenes praktfulle kurtisespill som nevnt innledningsvis.

Parbindingen er kortvarig hos svartanda. Kort tid etter at hunnen har begynt å ruge - i Sirdal oftest innen utgangen av juni - samles hannene i små flokker og trekker ut til kysten. Forbi Listakysten er det således i første halvdel av juli år om annet registrert et mindre trekk av svartandhanner mot sørøst. Disse mytetrekkende hannene samles etterhvert i stort antall i Vadehavet utenfor Danmark, Tyskland og Nederlands kyster for å felle sine svingfjær.

Hekkeutbredelse

Ruggingen ser normalt ut til å starte i begynnelsen av juni, noe senere i de høyeste heiområder. I tiden før eggleggingen er svartanda lett å registrere, da fuglene ofte ligger parvis utpå vannene. Hannen forsvinner som nevnt fra hekkelokalitetene ganske snart etter at hunnen har startet rugingen. I rugeperioden kan svartanda være lett å overse i hekkevannene. Det er kun i rugepausene hunnen lar registrere, oftest ligger den rolig midt utpå vannet og pusser fjærene eventuelt dykker litt etter mat. Av og til har hunnen på denne tiden en spesiell atferd. Hvis en kommer gående langs et vann med en eller flere svartandhunner utpå, skjer det ofte at en eller flere hunner følger svømmende etter langs land idet de utstøter et hest "krrr". Muligens er dette en slags avledningsmanøver for å få inntrengerer vekk fra hekkelokaliteten. Liknende atferd er ikke observert etter at ungene er klekket. I første halvdel av juli har svartandhunnen vanligvis fått

Svartandpar i Åsmundsvatn, Øksendalsheiene 21.05.77. Foto: Kåre Olsen

ungekullet på vannet og er lette å registrere når de ligger og dykker etter mat.

Svartanda er funnet hekkende i alle Sirdals heiområder over ca 500 moh. Mest vanlig er den imidlertid på østsiden av

hoveddalføret. Heiområdene vest for hoveddalføret er generelt mer karrige med mindre jordsmonn og mer nakent fjell, mens Østheiene er mer frodige og vegetasjonsrike. Muligens gjenspeiles dette forholdet også i næringstilstanden i vannene. Det kan f.eks. også tenkes at vannene på vestsiden av dalføret har lavere pH-verdier på grunn av dårligere bufferevne i jordsmonnet i tillegg til mer regn og surere nedbør. Nærmere undersøkelser for eventuelt å konstatere dette er imidlertid ikke utført.

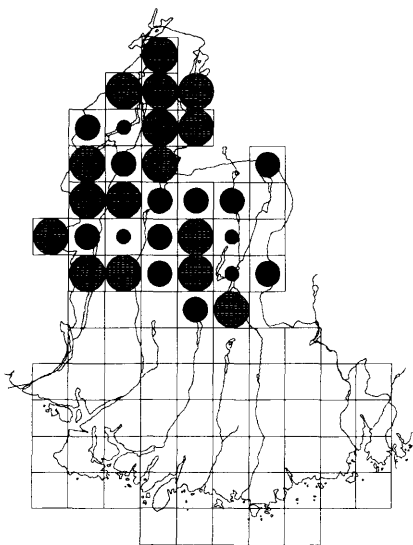
En har valgt å presentere hekke-registreringene i Sirdal fordelt på 6 delområder. Dels er dette gjort for oversiktens skyld, dels har de forskjellige heiområder også litt forskjellig dekningsgrad. Dette vil bli kommentert nedenfor.

Registreringene er gruppert etter kodene i ATLAS-systemet:

- D = Konstatert hekking: Dununge observert (D13) eller reir med egg eller rugende fugl funnet (D16).
 C = Sannsynlig hekking: Et par observert i hekkesesongen under forhold som kan tyde på sannsynlig hekkelokalitet (C4) eller opphisset atferd som tyder på unger eller reir i nærheten (C8).
 B = Mulig hekking: Observert i hekkesesongen under forhold som kan tyde på mulig hekkebiotop (B2).
 A = Ingen indikasjon på hekking: Observert i hekkesesongen - f.eks. på rastelokalitet under trekket.

Heiområde/ Delområder	Høyeste hekkekode registrert på lokaliteten				Totalt antall lokaliteter
	Konstatert hekking D	Sannsynlig hekking C	Mulig hekking B	Ingen hekkeindik. A	
A	14	8	5	0	27
B	5	2	3	4	14
C	2	5	0	0	7
D	3	5	2	0	10
E	2	4	0	0	6
F	13	5	1	1	20
Sum	39	29	11	5	84

Tabell 1. Registrerte hekkelokaliteter av svartand i Sirdal 1979 - 1996:

Svartandas utbredelse i Vest-Agder etter Norsk Fugleatlas, ajourført for Sirdal kommune pr. 01.01.97.

Kommentarer til tabell 1:

Delområde A inkluderer lokalitetene 1 - 27 beliggende i høyfjellsområdet øverst i Sirdal som inkluderer Njardarheim - Holmevasshei/Taumevannsområdet samt Grytdalsheii. Vannene her ligger fra ca 700 - 1050 m.o.h. og stort sett i snauhei over bjørkebeltet. Området vurderes å ha god dekningsgrad de fleste år i registreringsperioden. Enkelte områder / vann peker seg ut som årvisse hekke-lokaliteter og derfor spesielt viktige. Dette gjelder Håheller-vann, Busteinvann, en rekke småvann og tjern i Hytteheia samt en rekke vann i Skjerevasshei.

I forbindelse med dette delområdet vil vi her også gjøre oppmerksom på at vi - mer eller mindre tilfeldig - har registrert svartand i 12 lokaliteter i Valle kommune i Aust-Agder, forholdsvis tett inn til fylkesgrensen. (Se kartskisse).

Delområde B inkluderer 14 lokaliteter (nr. 28 - 41) i heiområdet mellom Grytdalen (Lysebotnveien) - Hunnedalsheia - Skredåheia på vestsiden av hoveddalføret samt hoveddalen i Øvre Sirdal.. Vannene ligger ca 500 - 825 m.o.h., storparten i bjørkebeltet. Dekningsgrad vurderes generelt til å være middels god. Fidjelandsvannet nede i hoveddalføret fremhever seg i dette området med å inneholde hekkende svartand de fleste år, for øvrig hekker arten spredt over det meste av området. Svartanda bruker en rekke vann nede i hoveddalføret i dette delområdet som rasteplass i mai mens de venter på at vannene i heiområdene skal bli isfrie. Dette gjelder Handelandsvann, Øysteinsevja, stilleflytende loner i Sira, Fidjelandsvann samt Ortevann.

Delområde C inkluderer 7 lokaliteter (nr. 42 - 48) i heiområdene sør for Skredådalen - Homplandsheia - Mydlandsheia - Øykeheia på vestsida av hoveddalføret. Vannene her ligger ca 320 - 600 m.o.h. Flere av disse vannene ligger i furuskog, de høyeste i bjørkebeltet. Dekningsgrad vurderes å være dårlig/middels god. Mydlandsheia og særlig Mydlandsvann peker seg ut som det viktigste området for svartand i dette heiområdet.

Delområde D inkluderer 10 lokaliteter (nr. 49 - 58) i heiområdet mellom Øyarvann - Kviheia - Solheimdalen øst for hoveddalføret. Vannene her ligger ca 700 - 800 m.o.h. de fleste i bjørkebeltet. Dekningsgrad vurderes til å være god i Kviheia - i de øvrige heiområder dårlig / middels god. Vannene i Kviheia peker seg ut med årvisse og sikre hekkelokaliteter for svartand (f.eks. Instestølvann og Hønevann), for øvrig finnes arten spredt i mindre vann og tjern i det meste av området.

Delområde E inkluderer 6 lokaliteter (nr. 59 - 64) i heiområdet mellom Solheimdalen - Lilandsheia - Rosstølheia og Josdal på østsida av hoveddalføret. Vannene her ligger mellom ca 500 - 800 m.o.h., de fleste i bjørkebeltet, noen i snauhei. Dekningsgrad vurderes til dårlig/middels god i hele området. Lilandsheia med bl.a. Guddalsvann, Breidavatn og Sandvann har trolig årvisst hekking av svartand, for øvrig finnes arten trolig spredt i mindre vann og tjern over hele dette delområdet.

Delområde F inkluderer 20 lokaliteter (nr. 65 - 84) i Tonstadheia - Øksendalsheia og

Oftedalsheia øst for hoveddalføret. Vannene ligger her mellom 450 - 600 m.o.h., de fleste i bjørkebeltet, men også noen i åpen lynghei. Dekningsgrad vurderes til å være god i fleste år i registreringsperioden. Svartanda er funnet årvisst hekkende i flere vann, særlig i Øksendalsheia som er best dekket.

Krokevann og Langevatn er det viktigste av disse vannene idet de i tillegg til årvisst hekking også i en viss grad fungerer som rasteplasser under trekket. Av andre vann i heiområdet kan nevnes en del vann som har hekking de fleste år: Flåvann, Sandvann og Sigbjørnsvann.

Håhellervatnet mot øst, fremdeles mye is i vannet den 09.06.90. I forgrunnen medlemmer av Lista Lokallag. Foto: Kåre Olsen.

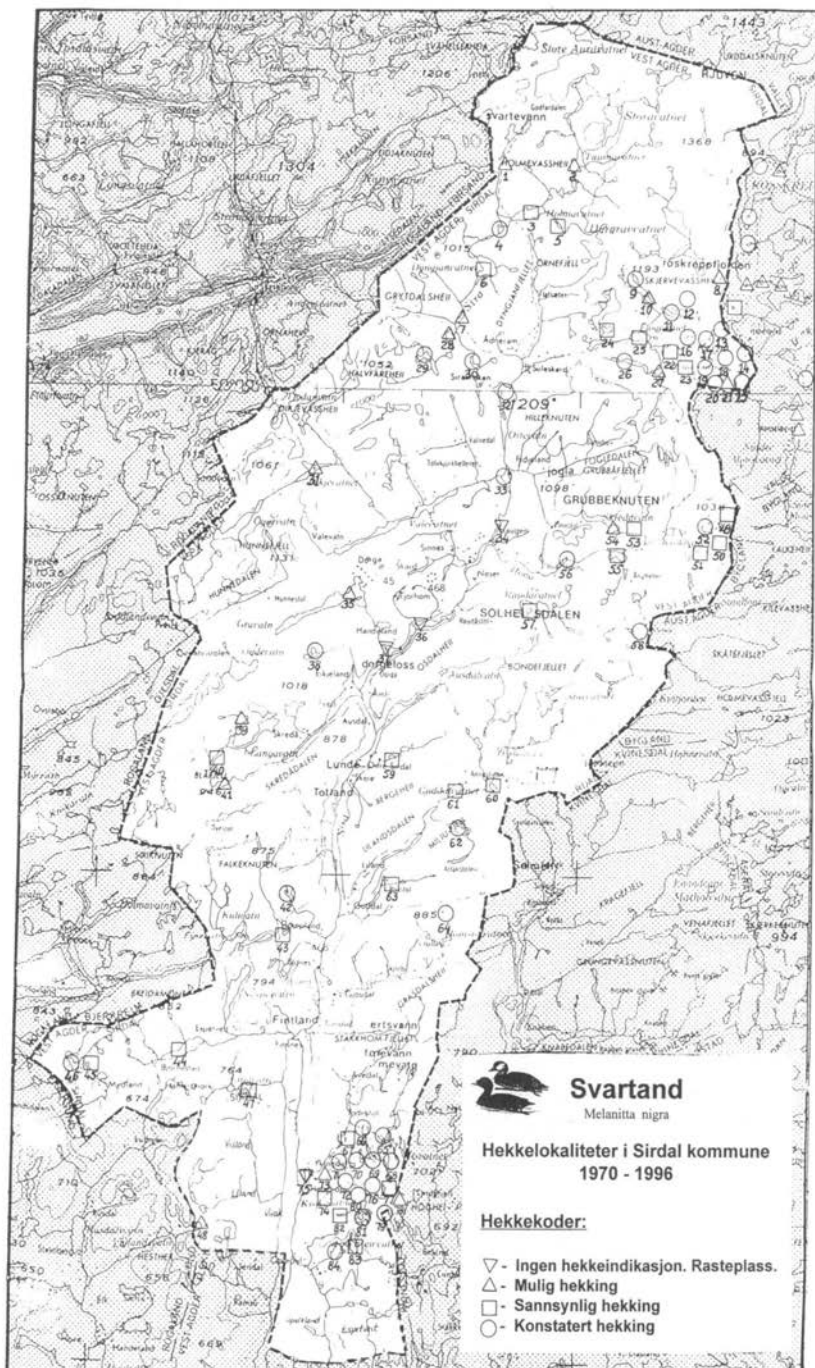

Håhellervatnet mot nord, Roskreppdemningen i bakgrunnen, 08.08.92. Foto: Kåre Olsen.

Tabell 2. Oversikt over hekkelokaliteter i Sirdal kommune:

Lok nr.	Lokalitet	UTM	Biotop	Max antall individer. obs	Høyeste hekkkode	Obs. antall år på lok.
A Njardarheim - Holmevasshei - Grytdalshei						
1	Godfarlonene	LL802565	Små tjern, loner 755 moh	x ad	B2	1
2	Taumevann	LL850551	Stort vann, 783 moh	1 M	B2	1
3	Store Holmevann	LL820524	Stort vann, 706 moh	2 par + 1 F	C4	6
4	Lille Holmevann	LL805520	Midd stort vann, 706 moh	1 F m/6 pull	D13	1
5	Finnvelletjernene	LL839516	Tjern, 750 moh	1 par	C4	1
6	Dynjanvann	LL795495	Stort vann, 681 moh	1 par	C4	1
7	Dynjanlonene	LL777461	Elvelon, 673 moh	1 par	B2	1
8	Roskreppfjorden	LL945500	Regulert innsjø, 929 moh	10 F	B2	2
9	Nordre Skjervevann	LL875487	Lite vann, 1050 moh	1 F m/ x pull	D13	1
10	Midtre Skjervevann	LL890473	Lite vann, 980 moh	1 par	B2	1
11	Austre Skjervevann	LL900466	Lite vann	2 p + Fm/x pull	D13	2
12	Småttjern Skjerehei	LL914473	Flere småttjern, 1100 moh	8 F m/flere pull	D13	3
13	Håhellervatn	LL935465	Stort vann, 868 moh	4 p + 4F m/4 kull	D13	18
14	Busteinvann	LL953440	Stort vann, 867 moh	3 p + 3F m/3kull	D13	10
15	Rågeloni	LL947420	Elvelon, 837 moh	2 F + 1 Fm/6 pull	D13	4
16	Ramstjern	LL914451	Tjern, 920 moh	1 par + 7 pull	D13	3
17	Langetjern	LL924449	Tjern, 914 moh	1 pull	D13	1
18	Tjern, Hyttehei	LL941444	Tjern 914 moh	1 F m/5 pull	D13	6
19	Krossstjern,	LL928440	Mid. stort vann, 928 moh	3 F + 1F m/4 pull	D13	3
20	Tjern, Hyttehei	LL935437	Lite tjern, 914 moh	1 F m/ 5 pull	D13	2
21	Tjern, Hyttehei	LL935430	Lite tjern, 900 moh.	1 F	B2	3
22	Tjern, Hyttehei	LL909441	Lite tjern, 903 moh	1 par	C4	1
23	Tjern, Hyttehei	LL912437	Lite tjern, 918 moh	1 par	C4	1
24	St. Melrakketjern	LL865456	Lite vann, 925 moh.	1 par	C4	2
25	Austre Flogvatn	LL885452	Mid. stort vann, 843 moh	1 par	C4	2
26	Øyarvasskilen	LL870448	Del stort reg.vann837moh	1 F m/ 8 pull	D13	1
27	Øyarvann	LL895445	Stort reg.innsjø, 837 moh	1 M	B2	1
B: Grytdalen - Hunnedalshei - Skredåheia						
28	Bjørnsivatn	LL772453	Mid stort vann, 682 moh	1 F	B2	1
29	Øybjørnsivatn	LL760440	Stort vann, 753 moh.	3 ad + 1 F m/8 pull	D13	2
30	Tjern, Sirekrok	LL793435	Lite tjern, 690 moh.	2 pull	D13	1
31	Degjevatn	LL685377	Stort vann, 825 moh.	1 ad. + 1 F	B2	1
32	Ortevann	LL804400	Stort vann, 565 moh.	5 p + 1 F m/3 pull	D13	6
33	Fidjelandsvann	LL805370	Mid. stort vann, 564 moh.	4 p + 1 F m/5 pull	D13	10
34	Hellerloni	LL801344	Elvelon, Sira	1 par	A1	1
35	Gravatn	LL715310	Stort innsjømag. 660moh.	flere M	B2	X
36	Øysteinseva	LL755289	Stor elvelon Sira	12 par + 1 M	A1	2
37	Handelandsvann	LL732275	Lite vann, 492 moh.	3 par + 1 M	A1	3
38	Smogevatn	LL685272	Mid. stort vann, 685 moh.	1 F m/X pull	D13	1
39	Djupevatn	LL642236	Mid. stort vann, 726 moh.	1 F	B2	1
40	Vassvollvatn	LL626215	Lite vann	1 par	C4	1
41	Ytre Skredåvatn	LL630200	Lite vann, 647 moh.	4 M	B2	1

Lok nr.	Lokalitet	UTM	Biotop	Max antall individer. obs	Høyeste hekkkode	Obs. antall år på lok.
C: Skredådalen - Homplandsheia - Mydlandsheia						
42	Urdvatn	LL669136	Mid. stort vann, 580 moh.	1 p + 1 F reir+5pu	D16	2
43	Løynstolvatn	LL665118	Lite vann	1 par	C4	1
44	Bjørnstadvatn	LL600043	Stort vann, 353 moh.	2 par	C4	1
45	Grunnevatn	LL547037	Lite vann, 537 moh.	1 par	C4	1
46	Mydlandsvatn	LL539036	Stort vann, 494 moh.	2p+1M+1 Fm/pull	D13	3
47	Lindvatn	LL640020	Stort reg. vann, 318 moh.	1 par	C4	2
48	Viglandsvatn	LK610946	Stort vann, 421 moh.	1 par	B2	1
D: Øyarvatn - Kviheia - Solheimdalen						
49	Omlid Badstog	LL941348	Elvelon, Kvina, 771 moh.	2 par + 1 F	C4	3
50	Stangevatn	LL923332	Lite vann, 821 moh.	1 par	C4	1
51	Store Djupevatn	LL912324	Mid. stort vann, 813 moh.	1 F	C4	1
52	Honevatn	LL902336	Mid. stort vann, 787 moh.	1 par + 1 F + Xjuv	D13	3
53	Trollevatn	LL885337	Lite vann, 803 moh.	1 par	C4	1
54	Skreppevatn	LL870340	Mid. stort vann, 812 moh.	1 M	B2	1
55	Ånghellervatn	LL872322	Stort, reg. vann, 765 moh.	1 par + 3 M	C4	3
56	Instestolvann	LL843320	Mid. stort vann, 722 moh.	2 p+2F+1Fm/reir	D16	5
57	Raudåvatn	LL818295	Stort vann, 684 moh.	2 par	C4	2
58	Kvivatn	LL885275	Stort reg. vann, 705 moh.	6 ad + 1 juv.	D13	1
E: Solheimdalen - Lilandsheia - Joldal						
59	Midtstolvatnet	LL735213	Lite vann, 575 moh.	1 par	C4	1
60	Guddalsvatn	LL795198	Stort vann, 717 moh.	3 par	C4	3
61	Sandvatn	LL760190	Stort vann, 565 moh.	1 par + 1 F	C4	2
62	Breidevatn	LL771173	Stort vann, 780 moh.	1p+2M+1F m/3pu	D13	2
63	Rosstøltjern	LL722133	Lite tjern, 518 moh.	1 par	C4	1
64	Molbrotstjern	LL753111	Lite vann, 745 moh.	1 F m/2 pull	D13	1
F: Tonstadheia - Øksendalsheia - Oftedalsheia						
65	Åsmundsvatn	LK724992	Mid. stort vann, 566 moh.	1 p + 1 F m/4 pull	D13	1
66	Tollaksvatn	LK714997	Lite vann, 471 moh.	4 F + 1 F m/1 pull	D13	2
67	Ausdalstjern	LK710993	Tjern, 460 moh.	1 par	C4	1
68	Sandvatn	LK726980	Mid. stort vann, 546 moh.	1 F + 1 F m/7 pull	D13	7
69	Marvatn	LK718983	Mid. stort vann, 508 moh.	1p+2F+1Fm/5pull	D13	5
70	Sigbjørnsvatn	LK711982	Mid. stort vann, 510 moh.	2 F + 1 F m/4 pull	D13	3
71	Runde Rjupetjern	LK706979	Lite vann, 478 moh.	1 par + X pull	D13	3
72	Vestre Rjupetjern	LK702977	Lite vann, 465 moh.	1 p + 1 F m/5pull	D13	3
73	Vatjern	LK701968	Lite tjern, 475 moh.	1 F	B2	1
74	Klapparborgstjern	LK692965	Lite tjern	1 par	C4	1
75	Øksendalstjern	LK678975	Tjern, 98 moh.	1 par	A1	1
76	Tjern, Flåvasshei	LK719968	Lite tjern	1 F m/2 pull	D13	1
77	Flåvatn	LK724965	Mid. stort vann, 554 moh.	1 par + 1 M + 5 F	C4	6
78	Tjern N Langevatn	LK730957	Lite tjern, 555 moh.	1 F	B2	1
79	Langevatn	LK727954	Stort vann, 529 moh.	7ad+2M+Fm/3pu	D13	7
80	Tjern Hundstøl	LK713962	Lite tjern	1 p + 1 F m/6 pull	D13	3
81	Krokevatn	LK710950	Stort vann, 538 moh.	3p+4M+2Fm/pull	D13	11
82	Langetjern, Bergeh	LK699950	Tjern, 620 moh.	1 par + 2 F	C4	4
83	Botnevatn	LK706931	Vann, 449 moh.	1 par	C4	2
84	Kleivvatn	LK695930	Mid. stort vann, 449 moh.	1 M + 1 F m/reir	D16	1

Bestandsestimat

I løpet av de ca 25 årene som undertegnede og andre NOF-medlemmer har vandret i Sirdalsheiene er det to heiområder som har vært besøkt hvert eneste år i vår- eller sommersesongen. Dette gjelder Øksendalsheiene helt sør i Sirdal og Njardarheimområdet øverst i kommunen. Dette gjenspeiles helt tydelig i antall svartand-registreringer (se vedlagte kartskisse). Erfaringer fra disse områder viser at svartanda har en fast hekkebestand og påtreffes årvisst i en del av disse vannene som tydeligvis gir gode ernærings- og oppvekstforhold for ungekullene. I andre vann og tjern - ofte av mindre størrelse - synes det ikke å foregå hekking hver år. Svartand kan således være påvist på en lokalitet i ett år for så å finnes i et nytt vann neste år. Dette kan tyde på at bestanden i et og samme heiområdet er noenlunde stedtro, men at fuglene i en del av vannene ofte veksler mellom hekke-lokalitetene år om annet. Muligens kan dette skyldes ernæringsforhold, isforhold under reviretableringen om våren, forstyrrelser eller at en del av vannene har mer marginale forhold på andre måter.

Under svartandregistreringen i Sirdal har vi forsøkt å besøke alle kjente og potensielle lokaliteter i minst to - helst flere år. På grunn av store heiområder og et stort antall vann og tjern som er svært tidkrevende å sjekke, har vi ikke oppnådd denne

målsettingen 100 %. Vi mener likevel å ha skaffet til veie et registreringsmateriale som setter oss i stand til å anslå hekkebestanden av svartand i Sirdal forholdsvis korrekt.

På bakgrunn av hekkemønster og erfaringer fra de to "referanseområdene" Øksendalsheiene og Njardarheimområdet samt biotopforhold og dekningsgrad i de øvrige heiområder i Sirdal har vi anslått en sannsynlig hekkebestand av svartand i Sirdal i registreringsperioden 1970 -1996 til **80 - 110 hekkepar**. Anslaget har framkommet på grunnlag av delanslagene vist i tabell 3.

Denne anslåtte hekkebestand i Sirdal på 80 - 110 par fordeler seg med 20 - 30 par på vestsiden av hoveddalføret og 60 - 80 par på østsiden av hoveddalføret. Sirdal kommune har et areal på 1600 km² og en får da en bestandstetthet på minst 5 par/100 km². (Ved minimumsestimatet på 80 par) Bestandstettheten i Nord-Skandinavia er anslått til 3 par/100 km². (Haapanen & Nilsson 1979)

Habitatkrav

Svartanda stiller tilsynelatende ikke strenge krav til hekkebiotopen. Arten har i Sirdal tatt i bruk nesten alle typer vann. Størrelsen er også svært forskjellig, fra små tjern på bare 200-300 m lengde og til store vann som er flere kilometer lange. Svartanda

Heiområde	Antall årvisse hekkepar
A - Njardarheim - Holmevasshei - Grytdalshei	20 - 25
B - Grytdalen - Hunnedalsheia - Skredåheia	10 - 15
C - Skredådalen - Homplandsheia - Mydlandsheia	10 - 15
D - Øyarvatn - Kviheia - Solheimdalen	15 - 20
E - Solheimdalen - Lilandsheia - Rosstølheia - Josdal	10 - 15
F - Tonstadheia - Øksendalsheia - Oftedalsheia	15 - 20
Totalt	80 - 110

Tabell 3: Anslått hekkebestand av svartand i Sirdal kommune 1970-1996.

Krokevatn, Øksendalsheia, i slutten av mai - en god svartandbiotop. Foto: Kåre Olsen

synes dog å foretrekke vann med øyer eller små holmer, muligens foretrekker den å plassere reiret på en holme på grunn av at den da er mindre utsatt for predasjon og forstyrrelser. I de to "referanseområdene" Øksendalsheia og Njardarheim som er besøkt hvert år i registreringsperioden 1970 - 1996 har vi således registrert at enkelte vann, gjerne av litt størrelse og med holmer (f.eks. Krokevann, Håhellervann og Busteinvann), blir foretrukket. Disse har årvisse hekkeforekomst - ofte også med flere par. Andre vann blir ikke benyttet hvert år i hekkesammenheng.

Det har under registreringene i Sirdal ikke vært forsøkt å finne reir av svartand, både fordi dette i såfall ville være svært tidkrevende og fordi en ikke har villet forstyrre fuglene. I tre tilfeller har vi likevel - tilfeldig - funnet reiret. I to av tilfellene lå det på "fastlandet" nær vannet mens det i ett tilfelle ble funnet på en tue

ute i et myrtjern. Ifølge litteraturen (Haftorn 71) plasseres reiret oftest på tørr grunn nær vann, gjerne på en holme, i høy vegetasjon som vier, lyng eller liknende. Dette synes - på bakgrunn av våre observasjoner og de få funn vi har gjort - også å gjelde for Sirdals vedkommende.

Alle vannene i Sirdalsheiene hvor svartanda er funnet hekkende kan karakteriseres som næringsfattige. De fleste typer vann, med fra stor vanngjennomstrømning til stillestående myrtjern med minimal sirkulasjon, er representert. Vegetasjonen ved vannene er også meget variert. Ved de lavest beliggende fra 450 m.o.h. som ligger i glissen furuskog eller i bjørkebeltet er det ved breddene ofte frodig kratt, lyng og lauvskog. Ved vannene fra 700 m.o.h. er det gjerne fremdeles godt med lyng og kratt på lune steder. Vegetasjonen ved vannene i snauheia fra 800 m.o.h. og oppover er

Svartandregistreringer ved Hønevatn i Sirdal 13.06.92: Geir A Haughom, Berit Robstad og Trond Sigurd Briseid. Foto: Kåre Olsen.

oftest sparsom og kortvokst. Disse forholdene er også registrert i Rogaland (Carlsson 1988). Et flertall av de registrerte hekkelokalitene ligger i bjørkebeltet fra 500 - 900 m.o.h.

Bestandsutvikling og mulige trusler

Våre registreringer og erfaringer fra de to "referanseområdene" i Øksendalsheia og Njardarheim viser at svartandbestanden fram til 1992-93 trolig var noenlunde stabil. De siste 3-4 årene tyder imidlertid observasjonene på at svartanda minket i antall som hekkfugl i flere av "kjernevannene" i Njardarheimområdet, som f.eks. Håhellervann, Busteinvann samt flere småvann på Hytteheia. Det samme gjelder i flere vann i Øksendalsheia. Om dette er normale svingninger eller starten

på en mer langvarig trend er enda for tidlig å fastslå med sikkerhet.

Grunnfjellet i Sirdalsheiene er stort sett sammensatt av sure, harde og næringsfattige bergarter. Vest for hoveddalføret er det mye bart fjell i dagen eller et tynt morenedekke. På østsiden av hoveddalen finnes det mer lausmasser. Det er vel sannsynlig at den sure nedbøren som har påvirket naturen i dette heiområdet siden 1950-årene, også kan ha hatt negativ virkning for fødetilgangen for svartand - og dermed hekkesuksessen. I store deler av Sirdals heiområder har pH-verdien i mange år ligget under 4,5. Dette har f.eks. slått ut aurebestanden i store deler av heiene, særlig vest for hoveddalføret.

Svartandas næring i hekkeområdene antas å være overveiende animalsk: bløtdyr, små krepssdyr, insekter og småfisk. Både voksne og unger ernærer seg ved bunndykking på grunt vann (kort dykketid). Bare i liten grad har vi f.eks. sett at ungene tar insekter på vannspeilet.

Hvorvidt den sure nedbøren har redusert mattilgangen for svartanda har vi ikke noe belegg for å påstå ut fra våre observasjoner. Selv om mangfoldet/antall arter av byttedyr trolig er blitt redusert av den sure nedbøren, iallfall i de mest utsatte vannene, er det en kjent sak at arter som tåler lav pH-verdi til gjengjeld kan øke sterkt i antall når de blir kvitt sine konkurrenter. Mattilgangen for ungene har vært iallfall vært tilstrekkelig til at de vokser opp og blir flygedyktige. Ungekullene som vi har observert har vært i alle aldre og kullstørrelsene har også variert fra 1 og oppover til 8-9 unger.

At kraftutbyggingen har medført negative forhold for svartanda i Sirdalsheiene kan en heller ikke se bort fra. I de store reguleringsmagasinene som f.eks. Roskreppfjorden, Svartevann, Øyarvatn, Kvifjorden, Valevann, Gravatn m.fl. oppstår en sterk grad av erosjon og utvasking av næringsstoffer i reguleringssonen. Dette medfører trolig også en sterk reduksjon av næringsdyr i strandsonen både for fisk og fugl. Også kraftlinjene som flere steder krysser Sirdalsheiene, utgjør ganske sikkert en kollisjonsrisiko såvel for svartand, som for flere andre fuglearter.

Et annet problem har - paradoksalt nok - oppstått i kjølvannet av den stadig økende kalkingen av en lang rekke vann både i nedre og øvre Sirdal. Etter at de fleste vann i heiområdene siden 1960-årene ble fisketomme på grunn av sur nedbør, har en forbedret pH-verdi etter kalking i tillegg til

utsetting av fisk medført at både aure og bekkørøye nå finnes i mange vann. Under fiske etter disse settes nå ut garn i økende grad. I en del tilfeller, f.eks. i området Instestølvann - Hønevann i øvre Sirdal er det registrert at også svartand er gått i disse garnene og druknet. Foreløpig utgjør vel ikke dette den helt store belastningen for bestanden, men er et problem som kan tenkes å øke ved fisking i stadig flere vann. En kjenner til at f.eks. Statens Skoger går ut og markedsfører fisking - også med garn - i flere av vannene i Njardarheimområdet, f.eks. Håhellervann og Roskreppfjorden.

Fisking med sluk og flue både fra land og båt medfører også tildels store forstyrrelser for fuglelivet i flere vann i Øvre Sirdal. Åpningen av veien Suleskard - Brokke har f.eks. medført en enorm trafikk både til lands og til vanns av fiskere, padlere og turgåere i disse heiområdene. Den forstyrrelsen dette medfører for svartand og det øvrige fugleliv er ikke ubetydelig. Dette har en tydelig sett følgende av i Håhellervann som er sterkt belastet av friluftsliv-utfoldelser. Håhellervannet var, særlig tidligere, et kjerneområde for våtmarksfugl av en rekke arter. De senere år har f.eks. storlommen - som før hekket årvisst her - forsvunnet helt. Også antall ungekull av svartand har helt tydelig gått tilbake. Mens det i 80-årene og begynnelsen av 90-årene kunne registreres opptil flere ungekull i dette vannet, ser en nå sjelden mer enn ett kull her. Dette tilskriver vi først og fremst forstyrrelsene fra folk, fisking og friluftsliv.

Forhåpentligvis kan iallfall enkelte av ovennevnte mulige trusler mot svartandbestanden holdes rimelig i sjakk ved egnede forvaltningstiltak slik at svartanda også i fremtiden kan ha en livskraftig og levedyktig bestand i Sirdalsheiene.

Deltagere/Kilder

Følgende NOF-medlemmer har deltatt i undersøkelsen av svartand i Sirdalsheiene og bidratt med sine observasjoner:

Geir Grimsby, Kjell Grimsby, Per Ø. Grimsby, Tor O. Hansen, Runar Jåbekk, Knut S. Olsen, Kåre Olsen, Tor A. Olsen, Thorleif Thorsen og Tellef Vestøl.

Enkelte opplysninger er også mottatt fra lokalbefolkningen i Sirdal:

Per R. Haughom, Odd Høgetveit, Olav Olsen og Johan Øksendal.

Alle disse takkes for sine bidrag. En særlig takk til Tor A. Olsen som har systematisert alle observasjonene i perioden.

Litteratur:

Følgende litteratur er benyttet ved utarbeidelsen av rapporten:

Barth, Edv. K.: Trekk fra dyrelivet i Njardarheimen. Kristiansand og Oplands Turistforenings årbok 1963, s. 28 - 33.

Båtvik, J.I. 1994: Svartand, *Melanitta nigra*, s. 96 i Gjershaug J.O. et.al: Norsk Fugleatlas. Norsk Ornitologisk Forening, Klæbu.

Carlsson, O et.al 1988: Fugleatlas for Rogaland. Falco suppl. 2.

Christensen, H. & Eldøy, S. 1988. Truede virveldyr i Norge. DN-rapport 2/1988. Direktoratet for Naturforvaltning, Trondheim.

Haapanen, A. & Nilsson, L. 1979. Breeding waterfowl populations in northern fennoscandia. *Ornis Scand* 10: s. 145 - 219.

Haftorn, Svein 1971. Norges Fugler.

Laursen, K. et.al. 1997: Numbers and distribution of waterbirds in Denmark 1987 - 1989. *Danish Review of Game Biology*. Vol. 15, no 1, 1997.

Lista Fuglestasjon. Årsrapport 1994. Supplement Piplerka Årgang 25. s 17.

Pfaff, A. & Bengtson, R. 1995: Truede virveldyr i Aust-Agder. Biologisk Institutt. Universitetet i Oslo.

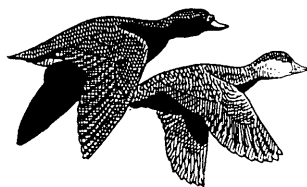
Skåtan, J.E. 1994: Trua og sårbare viltarter i Vest-Agder. Miljøvernavdelingen, rapport nr. 7/94

Forfatterens adresse:

Kåre Olsen

Brekne

4563 Borhaug

Vannfugltellingene i Vest-Agder vinteren 1997

Av Øyvind Fjeldsgård

Vinteren 1997 ble de tradisjonelle vannfugltellingene foretatt. Denne vinteren var den tjuende vinteren at hele fylket var med på tellingene. Tellingene fulgte det tradisjonelle opplegget med en telling i januar, og en telling i mars. Tellingene ble foretatt 11- 19 januar og 8-15 mars. Januar tellingen ble som vanlig sendt til NINA/Direktoratet for Naturforvaltning.

Sammendrag

Det ble vinteren 1997 registrert vannfugl i 11 av fylkets 15 kommuner i januar, og i 13 kommuner i mars. Bare i Åseral og Songdalen ble det ikke registrert vannfugl denne vinteren, da alle vann var islagte under begge tellingene. Totalt ble det i januar registrert 14522 fugl av 54 arter. Dette er ca. 3000 mindre enn i fjor, men likt med gjennomsnittet for de 10 siste årene. I mars ble det tallet 16080 fugl av 56 arter, som er en tilbakegang på ca. 2000 i forhold til i fjor men ca. 2500 bedre enn gjennomsnittet for de 10 siste årene. Totalt ble det registrert 64 arter som er 5 færre enn i fjor. Det meste av tilbakegangen står gråmåke og stokkand for både i januar og mars. Det deltok 36 personer til sammen på de 2 tellingene, det er 6 flere enn i fjor.

Tellelokaliteter og observatører

Vennesla: Venneslafjorden, Otra

Observatører: Ingvar Løkken

Kristiansand: Vollevann, Gillsvann, Furutjern, Otra, Kr.sand havn samt kyststrekningen fra Randesund til Søgne.

Observatører: Arild O. Gautestad, Lasse Midling-Jenssen Gautestad, Asbjørn Lie, Ingvar Løkken, Per Kristian Stokke, Harald Staalvik, Birger Westergren, Eldar Wrånes, Roy Erling Wrånes.

Søgne: Lohnetjønn, Repstadvannet, Lundeelva, kyststrekningen fra Holskogkilen til Ålo.

Observatører: Espen, Hans Kristian og Øyvind Fjeldsgård, Asbjørn Lie, Per Kristian Stokke, Harald Staalvik.

Mandal: Kyststrekningen fra Ålo til Lundeelv og Mandalselva.

Observatører: Thomas Bentsen, Gunnar Gundersen, Arnfinn Henriksen, Morten Helberg, Finn Jørgensen, Runar Jåbekk, Jon G. Noddeland.

Marnardal: Mandalselva

Observatører: Samme som Mandal

Audnedal: Audna

Observatører: Samme som Mandal

Lindesnes: Kyststrekningen Fra Tjøm til Lindesnes fyr.

Observatører: Samme som Mandal

Hægebostad: Tveitosen/Lygne, Hadde-landsvann, Lautjern, Urevassstjern, Gysland
Observatør: Roy Aagedal

Lyngdal: Vatlandsvann, Røysgårdvann, Skotlandsvann, Hagestadvann, Bærvann, Prestneset, Kvavikfjorden, Agnefest, Svennevik, Korshamn
Observatør: Bernhard Lid

Farsund: Lista strendene fra Sigersvold til Framvaren, Slevdalsvann, Brastadvann,

Prestvann, Nesheimvann, Hanangervann, Kråkenesvann, Spind skjærgård, Åptafjorden, Herad.

Observatører: Glenn Bjørnstad, Håkon Fuglestad, Tor O. Hansen, Nils H. Lorentzen, Knut S. Olsen, Kåre Olsen, Tor A. Olsen, Geir H. Stølen

Kvinesdal: Feda/Sandebukta, Kvinesheia
Observatører: Kjell Grimsby, Kåre Olsen

Flekkefjord: Åna-Sira til Berrefjord, Hidra, Abelsnes, Løgene v/ Lafjorden, Sira, Gylandsvassdraget

Observatører: Svein, Geir, Kjell, Thomas, og Rolf Andre Grimsby, Bård Ove Tobiassen

Sirdal: Tonstad, Sira-elva
Observatører: Kjell Grimsby

Samtlige observatører takkes herved for innsatsen!

Værforhold

I januar var ferskvann og elver helt islagte men med enkelte åpne råker i vestlige deler av fylket. I øst var også fjordene helt eller delvis islagte. I øst var det +2°, frisk bris, lett regn og dårlig sikt. I vest var det -1,5°, frisk bris og overskyet. I mars var de fleste

ferskvann, elver og fjorder nesten helt isfrie. Det var +2°, bris, lettskyet og god sikt.

Telleresultater og kommentarer:

I rubrikken for gjennomsnitt er det gjennomsnittet av tellingene fra 1987 til 1996. (Ingen av observasjonene behandlet av LRSK/NSKF)

Lom

Det ble registrert hele 29 lom av 2 arter i januar. Islom ble bare sett i Farsund men med ny rekord på 19 ind. Smålom ble registrert langs hele kysten med nest beste resultat. I mars ble det bare registrert lom i Farsund med 14 ind. av 3 arter, som er ny rekord. Tallene for begge månedene var dobbelt så høye som gjennomsnittet.

Dykkere

Dykkerne hadde en veldig bra vinter og ble registrert i rekord antall både i januar og i mars. Det ble sett dykkere spredt langs hele kysten, men med hovedtyngden i Farsund. Her ble det tallet hele 55 horndykkere i januar og 33 i mars, som er nye rekorder. Januar tallet er en dobling av fjorårs rekorden. Dvergdykker ble registrert i flest

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Islom	jan.									19					19	5
	mar.									11					11	3,2
Gulnebbiom	jan.														0	0,2
	mar.														0	0
Smålom	jan.		1		6			1		1		1			10	4
	mar.									1					1	2
Storlom	jan.														0	2,5
	mar.									2					2	0,6
Totalt lom	jan.	0	1	0	6	0	0	1	0	20	0	1	0	0	29	14
	mar.	0	0	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	0	14	6,4

Tabell 1: Registrerte lommer - vannfugltellingene 1997.

kommuner og med Mandal som best både i januar og i mars. Begge månedene ligger over fjoråret og gjennomsnittet

Skarv

Storskarv ble som vanlig registrert langs hele kysten i samme antall som i fjor i januar, og med ny rekord i mars med 993 ind. Toppskarv ble registrert med rekord antall både i januar og i mars, med hovedtyngden i vestre deler av fylket, og med flest i Farsund. Begge tellingene var en tidobling av fjorårs rekordene.

Gråhegre

Gråhegre ble sett langs hele kysten men antallet fortsetter å gå ned. I januar ble det bare sett 66 ind., som er laveste siden 1989. I mars ble det bedre med 149 ind., som er 3 dobling fra i fjor og over gj.sn. Flest gråhegrer ble det sett i Fl.fjord i begge månedene.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Dvergdykker	jan.		2		12				6			2			22	17
	mar.		5		12			4	5			4			30	15
Hornedykker	jan.		1							55					56	14
	mar.								33						33	17
Gråstrupedykker	jan.				2				2						4	4,3
	mar.							1	5						6	3
Toppsykker	jan.							1							1	0,3
	mar.				1										1	0,6
Dykker sp.	jan.									2					2	1,6
	mar.									2					2	0,8
Totalt dykkere	jan.	0	3	0	14	0	0	1	0	65	0	2	0	0	85	38
	mar.	0	5	0	13	0	0	5	0	45	0	4	0	0	72	37

Tabell 2: Registrerte dykkere - vannfugltellingene 1997.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Storskarv	jan.		74	4	192			118	2	239		57			686	514
	mar.		66	27	95			157		334		130			809	420
Toppskarv	jan.		2					6		143	2	4			157	19
	mar.		2		1			30		117		21			171	12
Skarv sp.	jan.		3							10					13	54
	mar.									13					13	24
Totalt skarv	jan.	0	79	4	192	0	0	124	2	392	2	61	0	0	856	588
	mar.	0	68	27	96	0	0	187	0	464	0	151	0	0	993	457
Gråhegre	jan.		3		8			3		21		30		1	66	196
	mar.		3		4	1		32		13		95		1	149	128

Tabell 3: Registrerte skarv og gråhegre - vannfugltellingene 1997.

Svaner

Totaltallet for svaner i 1997 ble nesten halvert i forhold til i fjor. Sangsvane gikk mest til bake i begge tellingene med 208 ind. mot 323 ind. 96 i januar og kun 49 ind. mot 255 ind i 96 i mars. Januar tallet er over gj.sn., mens mars tallet ligger langt under gj.snitt. Tilbakegangen er størst i Farsund. Knoppsvane har hatt en liten tilbakegang under begge tellingene, men ligger klart over gj.snitt. Kr.sand har den største tilbakegangen og flest ble det sett i Mandal.

Gjess

Totalt ble det registrert 500 gjess av 3 arter i januar og 581 gjess av 4 arter i mars. Dette er en halvering fra rekord vinteren i fjor. Januar tallene er likt med gj.snitt,

mens mars tallet er over gj.sn. Selv om kanadagås står for den største tilbakegangen er denne arten fremdeles en dominerende arten. 445 ind. i januar er dårligste siden 91 og 456 ind. i mars er godt over gj.snitt 52 ind. av grågås i januar er likt med gj.snitt, mens 121 ind. i mars er det nest beste resultatet.

Ender

Det ble tallet 6545 ender av 16 arter i januar, som er likt med i fjor og ca. 1000 over gj.snitt. I mars ble det tallet 5648 ind. av 18 arter som er ca. 800 lavere enn i fjor, men ca. 1000 over gj.snitt. Stokkand som vanligvis har vært den mest tallrike arten ble i år forbigått av ærfugl. Stokkand ble som vanlig sett i alle kommuner, men gikk klart tilbake i antall. 1608 ind. i januar (2649 ind. i 96) er laveste siden 1990 og

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindenes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Sangsvane	jan.	64		18	8			3	10	81	4	20			208	151
	mar.				7				8	16		18			49	100
Knoppsvane	jan.		34	8	121			11	2	37					213	136
	mar.		39	28	64			16		30					177	135
Totalt svaner	jan.	64	34	26	129	0	0	14	12	118	4	20	0	0	421	283
	mar.	0	39	28	71	0	0	16	8	46	0	18	0	0	226	232

Tabell 4: Registrerte svaner - vannfugltellingene 1997.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindenes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Grågås	jan.	1						9		43					53	64
	mar.									121					121	63
Kortnebbgås	jan.														0	1,1
	mar.									1		2			3	8
Kanadagås	jan.	35	1		7			21		381					445	428
	mar.	85	9		17	38	31	4	2	185		15	70		456	352
Hvitkinngås	jan.									2					2	1,9
	mar.												1		1	3,6
Totalt gjess	jan.	36	1	0	7	0	0	30	0	426	0	0	0	0	500	506
	mar.	85	9	0	17	38	31	4	2	307	0	17	71	0	581	437

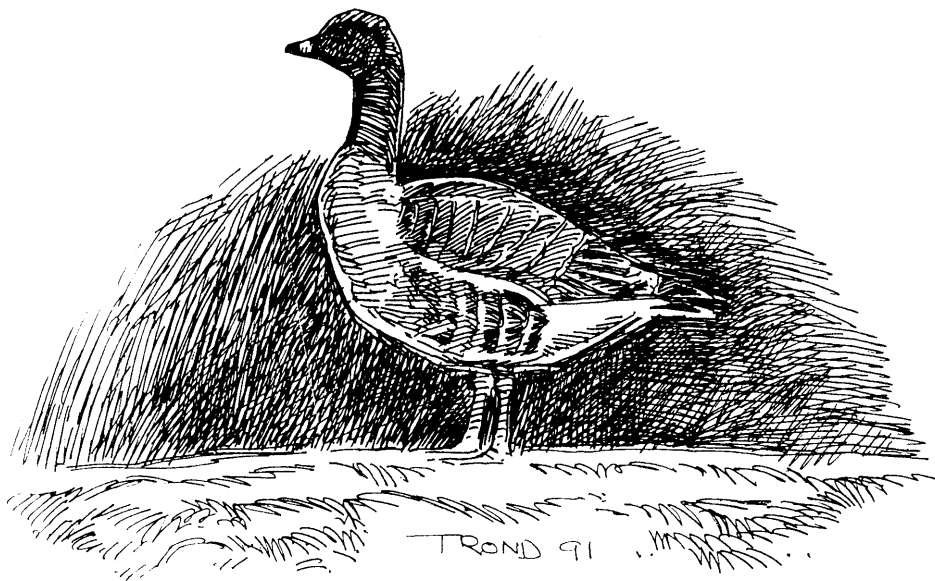
Tabell 5: Registrerte gjess - vannfugltellingene 1997.

under gj. snitt. 1317 ind i mars (2246 ind. i 96) er likt med gj.snitt. Kr.sand har den største tilbakegangen men holder stand som beste stokkand kommune. De andre gressendene ble sett i normale antall under begge tellingene. I mars ble det registrert 2 snadderand i Farsund, og dette er første gang snadderand er registrert under vannfugltellingene.

Taffeland og bergand ble registrert isamme beskjedne antall som i fjor. Toppand var også likt med i fjor. Kvinand hadde en bra vinter med 1145 ind. i januar som er det 4. beste resultat og godt over gj.snitt. I mars gikk tallet noe ned til 901 ind. som er under de siste årene og gj.sn. Kvinand ble sett i alle kommuner og med flest i Farsund. Svartand fortsetter å gå

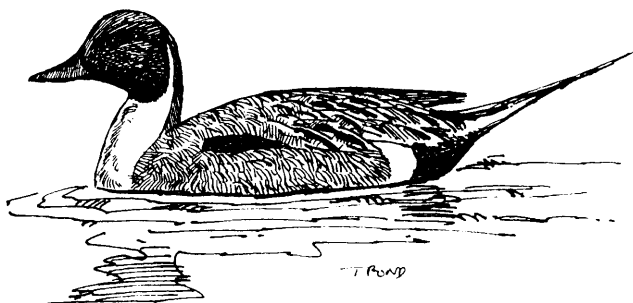
tilbake. Kun 32 ind. i januar er det dårligste siden 1981, mars var noe bedre med 71 ind. Sjøorre og havelle ble sett i bra antall både i januar og i mars. Sjøorre satt ny rekord både i januar og i mars, mens havelle lå godt over gj.snitt i januar.

Ærfugl ble den mest tallrike ande arten både i januar og mars med ny rekord for begge tellingene, 2403 ind i januar (1938 ind i 94) og 2282 ind i mars (1839 ind i 93). Størst økning hadde Mandal i januar og Kr.sand i mars. Alle fiskendene hadde en bra vinter med registreringer som ligger godt over gj.snitt. Lappfiskand satte ny rekord både i januar og mars med h.h.v. 10 og 11 ind.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Gravand	jan.									2					2	0,7
	mar.									62					62	48
Stokkand	jan.	21	581	116	150			175	72	400	16	59		18	1608	1727
	mar.	19	543	93	142	10	16	22	25	332	8	63	13	31	1317	1278
Krikkand	jan.				2					4					6	3
	mar.									14					14	11
Brunnakke	jan.		1		1			1							3	11
	mar.									25					26	23
Snadderand	jan.														0	0
	mar.									2					2	0
Stjertand	jan.														0	0,3
	mar.									1					1	0,6
Taffeland	jan.				1					6		1			8	55
	mar.									5					5	13
Toppand	jan.		19	4	6					174		26			229	300
	mar.				4					245					249	238
Bergand	jan.							2		17					19	52
	mar.									5					5	31
Ærfugl	jan.		598	32	776			37		940		20			2403	1345
	mar.		945	200	299			164		263		411			2282	1229
Svartand	jan.		1						1	28		2			32	120
	mar.				2					62		7			71	146
Sjørre	jan.				4					161					165	133
	mar.									170		3			173	103
Brilleand	jan.									1					1	0,6
	mar.									1					1	0,5
Havelle	jan.		1							464					465	252
	mar.		3							212		1			216	250
Kvinand	jan.	2	44	1	122			35	15	740	4	175		7	1145	1040
	mar.	36	108	17	93	10	3	41	19	458		92	11	13	901	945
Lappfiskand	jan.				6					4		1			11	3,2
	mar.									10					10	3,3
Siland	jan.		87	8	105			15	6	39		5			265	210
	mar.		38	21	97			21	8	53		5	2		245	172
Laksand	jan.		17		8			6	2	31	1	59			124	81
	mar.		7		23	10		1		18		7		2	68	58
Dykkand sp.	jan.									59					59	0
	mar.														0	0
Totalt ender	jan.	23	1349	161	1181	0	0	271	96	3070	21	348	0	25	6545	5309
	mar.	55	1644	331	661	30	19	249	52	1938	8	589	26	46	5648	4554

Tabell 6: Registrerte ender - vannfugltellingene 1997.

Rikser

15 sothøner i januar og 5 i mars er det laveste tallet for sothøne siden 1991. Sivhøne ble som vanlig sett i beskjedent antall. Farsund hadde som tidligere år de fleste riksefuglene.

Vadere

I januar ble det bare registrert 23 vadere av

7 arter. Flest ble registrert i Mandal med 14 fjæreplytt, som er det høyeste antall registrert i januar. I mars hadde vader tallet steget til 1189 ind. av 9 arter, som er dobling av fjøråret. Vipe, tjeld og sandlo er de dominerende artene med h.h.v. 864, 213, og 89 ind. Vipe ble registrert i 10 kommuner mens tjeld ble registrert i de fleste kyst kommunene. Nesten halvparten av vaderene ble registrert i Farsund.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindenes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Sothøne	jan.			1	2					12					15	20
	mar.				2					3					5	12
Sivhøne	jan.				1										1	2
	mar.											2			2	0,9
Vannrikse	jan.									1		1			2	2
	mar.														0	0,2
Totalt riksefugl	jan.	0	0	1	3	0	0	0	0	13	0	1	0	0	18	24
	mar.	0	0	0	2	0	0	0	0	3	0	2	0	0	7	13

Tabell 7: Registrerte riksefugl - vannfugtellingene 1997.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindenes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Tjeld	jan.														0	1,8
	mar.		35	3	27			14		130		4			213	229
Vipe	jan.									1					1	25
	mar.		6	54	107	25	144	165		293		33	22	15	864	907
Sandlo	jan.														0	0
	mar.									89					89	58
Tundralo	jan.									1					1	1,2
	mar.														0	0
Steinvender	jan.									3					3	8,1
	mar.									3					3	3,5
Myrsnipe	jan.									1					1	10
	mar.									2					2	24
Fjæreplytt	jan.				14										14	3,1
	mar.														0	9,1
Rødstilk	jan.									1					1	5,8
	mar.				2										2	1,1
Storspove	jan.		1							1					2	0,8
	mar.									8					8	11
Enkeltebekkasin	jan.														0	5,6
	mar.									1					1	3,4
Rugde	jan.														0	1,2
	mar.											7			7	1,5
Totalt vadere	jan.	0	1	0	14	0	0	0	0	8	0	0	0	0	23	65
	mar.	0	41	57	136	25	144	179	0	526	0	44	22	15	1189	1254

Tabell 8: Registrerte vadere - vannfugtellingene 1997.

Måker

Alle måkeartene hadde tilbakegang i forhold til i fjor under begge tellingene, unntatt svartbak i mars som hadde det nest høyeste registrerte antall med 1209 ind. (1249 ind. i 1986). Gråmåke hadde den stør-ste tilbakegangen med 2000 i januar og 1500 i mars. Mye av tilbakegangen skyldes at søppel fyllingen i Holskogen er nedlagt. Den store flokken på 1000 -1500 gråmåker som holt til i Holskogen / Sandvikfjorden er forsvunnet. Grønlands-

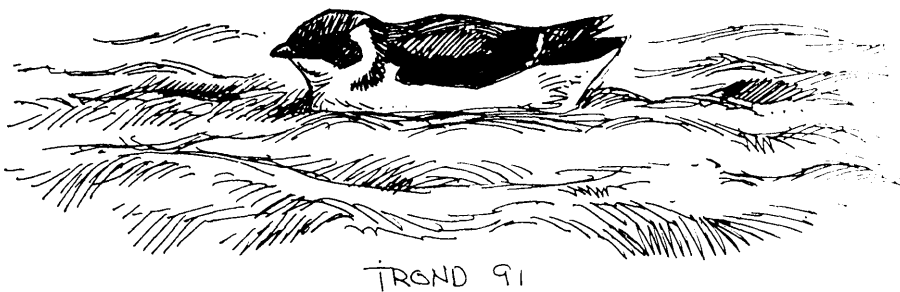
måke ble som vanlig sett i Fl.fjord. Totaltallene for måker ble ca. 2100 lavere i januar og ca. 1900 lavere mars enn i fjor. Januar tallet er ca. 1000 under gj.snitt. mens mars er ca. 800 over gj. snitt.

Alkefugl

Januartallet for alkefugl er det laveste siden 1987, mens marstallet er en dobling av fjor året og likt med snittet. Lomvi ble sett langs hele kysten under begge tellingene, og var mest tallrik under begge tellingene.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Alke	jan.				1										1	7,4
	mar.														0	1,1
Alkekonge	jan.				4			1		9					14	47
	mar.				1										1	8,8
Lomvi	jan.		1		3			2		8		2			16	65
	mar.		5	3	9			15		4		3			39	25
Teist	jan.									2					2	0,5
	mar.														0	0,3
Alke/Lomvi	jan.									1					1	13
	mar.				2					1					3	3,3
Totalt alkefugl	jan.	0	1	0	8	0	0	3	0	20	0	2	0	0	34	134
	mar.	0	5	3	12	0	0	15	0	5	0	3	0	0	43	39

Tabell 9: Registrerte alkefugl - vannfugltellingene 1997.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Hettemåke	jan.		125	5	70			2		42		10			254	298
	mar.		73	21	43			5		84		49			275	433
Fiskemåke	jan.		119	7	128			3		34	1				292	373
	mar.		113	4	15			3		31	4	24			194	260
Sildemåke	jan.														0	1,2
	mar.			6	3					4	2	1			16	38
Gråmåke	jan.		195	232	779			776	5	1629	12	855			4483	4929
	mar.	1	250	88	695			400		1776	42	1788			5040	4232
Svarthak	jan.		20	23	81			143		196	2	89			554	697
	mar.	2	52	29	144	2		220		315	3	442			1209	886
Krykkje	jan.									1					1	62
	mar.											4			4	28
Grønlandsmåke	jan.											2			2	1,2
	mar.														0	0,8
Stormåke sp.	jan.		140		120										260	584
	mar.		10												10	373
Totalt måker	jan.	0	599	267	1178	0	0	924	5	1902	15	956	0	0	5846	6947
	mar.	3	498	148	900	2	0	628	0	2210	51	2308	0	0	6748	5913

Tabell 10: Registrerte måker - vannfugltellingene 1997.

Andre arter

65 skjærpiplerker i januar er likt med i fjor og 68 i mars er dobling fra i fjor. Begge tellingene lå under gj.snitt. Fossekall hadde en liten økning fra i fjor under begge

tellingene. De fleste av begge artene ble sett i vestre del av fylket. Havørn ble sett både i januar og mars i Fl.fjord, og isfugl ble sett i Lyngdal i januar. Stær ble kun tellet i kommunene øst for Lindesnes.

Art		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Havørn	jan.											1			1	0
	mar.											2			2	0,1
Skjærpiplerke	jan.				2			1		59		3			65	105
	mar.							1		62		5			68	116
Fossekall	jan.									3	3	15		11	32	41
	mar.				1							14		16	31	30
Stær	jan.														0	2
	mar.		4	75	45		94	91							309	48
Isfugl	jan.								1						1	0,1
	mar.														0	0,1
Totalt andre arter	jan.	0	0	0	2	0	0	1	1	62	3	19	0	11	99	150
	mar.	0	4	75	46	0	94	92	0	62	0	21	0	16	410	202

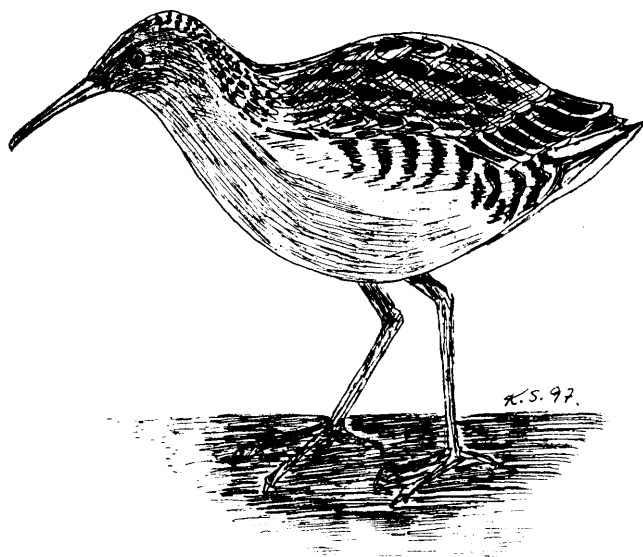
Tabell 11: Andre registrerte arter - vannfugltellingene 1997. NB! Stær ble ikke tellet i kommunene vest for Lindesnes.

Artsgruppe		Vennesla	Kr.sand	Søgne	Mandal	Marnardal	Audnedal	Lindesnes	Lyngdal	Farsund	Kvinesdal	Fl.fjord	Hægebostad	Sirdal	Sum	Gj.snitt
Lommer	jan.	0	1	0	6	0	0	1	0	20	0	1	0	0	29	14
	mar.	0	0	0	0	0	0	0	0	14	0	0	0	0	14	6,4
Dykkere	jan.	0	3	0	14	0	0	1	0	65	0	2	0	0	85	38
	mar.	0	5	0	13	0	0	5	0	45	0	4	0	0	72	37
Skarv	jan.	0	79	4	192	0	0	124	2	392	2	61	0	0	856	588
	mar.	0	68	27	96	0	0	187	0	464	0	151	0	0	993	457
Gråhegre	jan.		3		8			3		21		30		1	66	196
	mar.		3		4	1		32		13		95		1	149	128
Svaner	jan.	64	34	26	129	0	0	14	12	118	4	20	0	0	421	283
	mar.	0	39	28	71	0	0	16	8	46	0	18	0	0	226	232
Gjess	jan.	36	1	0	7	0	0	30	0	426	0	0	0	0	500	506
	mar.	85	9	0	17	38	31	4	2	307	0	17	71	0	581	437
Ender	jan.	23	1349	161	1181	0	0	271	96	3070	21	348	0	25	6545	5309
	mar.	55	1644	331	661	30	19	249	52	1938	8	589	26	46	5648	4554
Riksefugl	jan.	0	0	1	3	0	0	0	0	13	0	1	0	0	18	24
	mar.	0	0	0	2	0	0	0	0	3	0	2	0	0	7	13
Vadere	jan.	0	1	0	14	0	0	0	0	8	0	0	0	0	23	65
	mar.	0	41	57	136	25	144	179	0	526	0	44	22	15	1189	1254
Alkefugl	jan.	0	1	0	8	0	0	3	0	20	0	2	0	0	34	134
	mar.	0	5	3	12	0	0	15	0	5	0	3	0	0	43	39
Måker	jan.	0	599	267	1178	0	0	924	5	1902	15	956	0	0	5846	6947
	mar.	3	498	148	900	2	0	628	0	2210	51	2308	0	0	6748	5913
Andre arter	jan.	0	0	0	2	0	0	1	1	62	3	19	0	11	99	150
	mar.	0	4	75	46	0	94	92	0	62	0	21	0	16	410	202
Sum individer	jan.	123	2071	459	2742	0	0	1372	116	6117	45	1440	0	37	14522	14305
	mar.	143	2316	669	1958	96	288	1407	62	5633	59	3252	119	78	16080	13273
Sum arter	jan.	5	23	13	30	0	0	23	10	46	9	24	0	4	54	54
	mar.	5	20	15	29	6	5	21	5	47	5	29	6	6	56	54

Tabell 12: Totalt antall individer og arter - vannfugltellingene 1997. Fordelt på artsgrupper.

Forfatterens adresse:

Øyvind Fjeldsgård
Svalåsveien 95,
4645 Nodeland

Mandal ringmerkingsgruppe - 1996

Av Runar Jåbekk

Sesongen 1996.

Mandal RG har i 1996 hatt 17 merkere med lisens. Det har som vanlig vært stor variasjon i innsatsen til de enkelte merkere, og enkelte har ikke merket fugl i det hele tatt. Også i år var vi plaget av ringmangel. Usikkerheten knyttet til om vi ville få ringer tidsnok til sesongene gjorde nok også sitt til at medlemmene ikke satset for fullt i 1996.

Første del av året ble det hovedsakelig satset på foringsplassmerking, der spesielt forekomsten av bjørkefink var brukbar. På samme tid ble det også gjort en stor innsats på fangst av knoppsvaner, et arbeid som burde sikre oss gjenfunn i noen tiår framover!

Tradisjonen tro ble det ikke drevet nevneverdig nettfangst i vårsesongen. Gruppens medlemmer har etter hvert anskaffet seg et betydelig antall fuglekasser, og dette resulterte i brukbare tall på de kassehekkende artene, tross noe redusert antall grunnet ringmangel. Sjøfuglmerkingen bar sterkt preg av at sildemåkene i Mandalsområdet knapt fikk fram unger i 1996, og en "ekspedisjon" østover til nabokommunen Søgne er hovedårsaken til at vi likevel fikk merket litt sildemåke. I forbindelse med det faste overvåkningsprosjektet på fossefall i Lyngdalsvassdraget ble det merket en del fossefall, både voksne og pulli. Den strenge vinteren medførte dog at antallet var betydelig lavere enn vanlig. Utenom dette var det vel kun gråhegre og vipe det ble satset spesielt på pullusmerking av.

Nettfangsten om høsten bar sterkt preg av akutt mangel på flere ringstørrelser. De få fuglene som ble merket, gikk stort sett i nettene på de faste fangstplassene på Jåbekk og i Ronekilen. Med liten standardisering av fangsten er det begrenset hvilke konklusjoner som kan trekkes av høstens fangsttall. Likevel ser det ut til at jernspurven hadde et godt år, samt at det ble fanget forholdsvis mange siv- og rørsangere.

I slutten av august ble det forsøkt fangst av havsvaler ved Lindesnes fyr. Dette er en lokalitet vi har hatt bra tro på i lengre tid, men seriøse fangstforsøk er ikke blitt utført tidligere. Tross den svært sene sesongstarten merket vi hele 27 havsvaler i løpet av noen få netter. Første natten resulterte i hele 11 individer. Dette tyder på at lokaliteten har potensiale til betydelige merketall ved full satsing hele sesongen.

Årets sesong ble rundet av med sporadiske merkinger på medlemmenes foringsplasser, samt videre satsing på knoppsvanemerking.

Gjenfunn 1996.

I løpet av 1996 mottok vi hele 220 gjenfunn, hvorav 108 fra utlandet. Selv om enkelte arter står for brorparten av funnene (bl.a. sildemåke, grønnefink og knoppsvane) resulterte 1996 i gjenfunn av totalt 36 forskjellige arter.

Av fremmede fugler kontrollert av Mandal RG fikk vi i 1996 svar på 99 fugler, hvorav 26 merket i utlandet.

Egne gjenfunn 1996.

Gråhegre: 1 pullus merket Øyslebø f. død Värmland, Sverige 15.06 to år etter.

Knoppsvane: 39 funn. Den store merkeinsatsen begynner å gi resultater. 26 fugler ble kontrollert Jylland, Danmark om vinteren, mens de resterende ble kontrollert eller funnet døde langs Sørlandskysten. Funndataene viser at fuglene enkelte år overvintrer hos oss, mens de andre vintre trekker over til Danmark. Det er grunn til å tro at disse bevegelsene i stor grad styres av isforholdene.

Kongeorn: 1 2K ble innfanget ved Vigeland vinteren 1994/95. Den var svært avmagret, og ble holdt i fangenskap ca. 1 mnd. før den ble sluppet ved Mandal 29.01.95. Fuglen ble så funnet død ved Flekkefjord våren 1996, vel 1 år og 2 mnd. etter. Dette viser at avmagrede fugler som hjelpes til hektene igjen har en mulighet til å klare seg.

Hønsenhauk: 1 voksen hunn merket Ronekilen des. 1993 f. død Tregde (12 km. unna) mai 1996.

Vipe: 1 pullus merket Lyngdal 15.06.94 f. død Irland 22.01.96. Irland er et kjent overvintringsområde for norske vipere.

Hettelmäke: 1 pullus merket Vaglen, Søgne f. død samme sted ca 1 år etter.

Sildelmäke: 48 gjenfunn, sør til Marokko. Flere av fuglene var opp mot 11 år gamle. En del voksne fugler blir nå funnet døde i hekketida, og disse funnene er spredt fra Jæren til Vestfold, med en klar konsentrasjon nær merkeplassen. En to år gammel fugl skutt ved Göteborg, Sverige er litt utenfor normalt område.

Gråmåke: 15 funn, 10 av dem feltavlest i Jylland, Danmark. 3 eldre fugler (5-8 år) er funnet døde i hekketida, samtlige relativt nær merkeplassen.

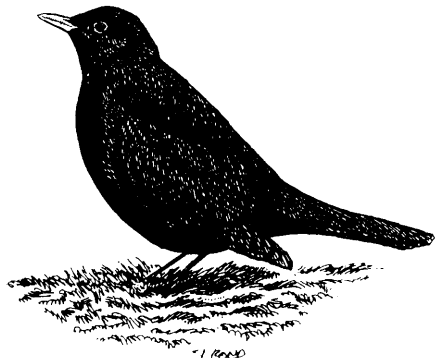
Svarbak: 7 funn, fra Norge, Danmark (2), Tyskland, Nederland (2) og Frankrike, inntil 9 år etter merking.

Fiskelmäke: 6 funn, 2 fra Norge, 1 fra Sverige og 3 fra Storbritannia. En av de sistnevnte ble funnet i en flymotor på strekningen Blackpool - Belfast.

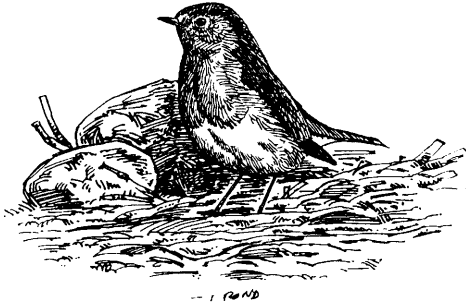
Makrellterne: 2 funn. En ble funnet død i Nederland om våren 4 år etter merking. Den andre ble avlivet på hekkplass i S-Trøndelag 6 år etter merking, og er et godt eksempel på "utvandring".

Måltrost: 2 funn. 1 pullus merket Vestre-Skogsfjord, Mandal skutt i Frankrike desember samme år. 1 1K merket Jåbekk okt. -95 drept mot vindu i Nederland neste vår.

Svarttrost: 3 funn, 2 lokale samt en merket Ronekilen og funnet død på overvintringsplass i Skottland 5 år og 6 mnd. senere. Våre tidligere funn bekrefter at Storbritannia er det viktigste overvintringsområdet for våre svarttroster.

Gråtrost: 1 1K merket Ronekilen okt. -94 funnet i kattuglereir i Finland aug. -95!

vårtrekket henholdsvis Skagen og Jomfruland neste vår.

Fuglekonge: 1 1K hunn merket Jåbekk 07.10.89 kontrollert ved Kiev, Ukraina 08.10.90. Dette viser at artens trekkveier og overvintringsområder kan variere stort fra år til år.

Blåmeis: 14 funn, derav 9 pullusmerkede og 2 merket som 1K tidlig høst kontrollert på Lista senere samme år. De tre resterende fuglene (2 pulli + 1 1K) ble kontrollert nær merkeplassen påfølgende vinter. Dette viser at de fleste av våre unge blåmeiser trekker vestover første høst.

Rødstrupe: 1 1K merket Jåbekk 22.09.95 f. død Nederland 26.11.95.

Jernspurv: 1 lokalt funn, samt 1 merket Sjøbodvik, Mandal i august kontrollert Düsseldorf, Tyskland i oktober samme år.

Fossekall: 1 2K hunn merket på hekkeplass i Hægebostad kontrollert i Kristianstad, Sverige påfølgende vinter. De senere års gjenfunn viser at en betydelig del av våre fossekaller overvintrer i Danmark og Sverige.

Rørsanger: 1 1K merket Jåbekk 15.08.94 kontrollert Slevdalsvann, Lista 21.08.95.

Munk: 1 1K hann merket Ronekilen 05.09.93 drept mot vindu Mandal 23.04.96.

Hagesanger: 1 1K merket Ronekilen 15.08.95 kontrollert i Belgia 11 dager senere.

Løvsanger: 5 funn, alle merket som 1K i juli og august. 3 ble kontrollert på sørtrekk i Danmark, Tyskland og Belgia 1-3 uker etter merking, mens 2 ble kontrollert på

Kjøttmeis: 1 pullus merket Bongstø, Mandal 05.06.92 ble kontrollert Lista 21.09.92. 1 pullus merket Lindesnes 16.06.95 ble drept mot vindu i Søgne 27.03.96. Dette bekrefter en tidligere tendens der kjøttmeisene, i motsetning til blåmeisene, like gjerne streifer østover som vestover i sitt første år.

Ravn: 1 pullus merket Strømsvika, Mandal 20.04.92 skutt Holum, Mandal 15.01.96.

Notteskrike: 1 1K merket Bongstø, Mandal 07.11.93 funnet død Vindafjord, Rogaland juli -95. Tidligere gjenfunn har gått i østlig retning, bl.a. til Aust-Agder.

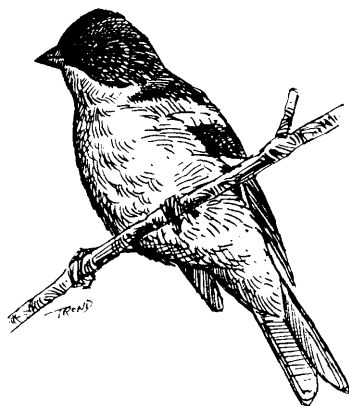
Skjære: 1 2K+ merket Skjebstad, Mandal 06.04.91 ble drept av katt samme sted vel 5 år senere.

Stær: 1 2K+ merket Ronekilen 15.03.95 ble kontrollert hekkende Jylland, Danmark 06.06.95. Dette viser at enkelte av de stærene som dukker opp hos oss tidlig om våren er kommet for langt, og snur sørover igjen for å hekke f.eks. i Danmark.

1 2K+ hann merket Ronekilen 19.05.92 ble funnet i en gulpebolle Oksevollen, Mandal 01.10.96.

Bokfink: 1 2K hann merket Hogganvik, Mandal 03.04.88 ble kontrollert i Nederland 30.10.95, over 7 1/2 år etter merking. Fuglen var altså da ca 8 1/2 år gammel.

Bjørkefink: 2 vintermerkede fugler ble kontrollert ikke langt fra merkeplassen samme vinter. I tillegg ble en 1K hunn merket Ronekilen 19.10.94 kontrollert i Nederland 14 dager senere.

Grønnfink: 43 funn. 13 utenlandsfunn fordelte seg på Danmark (5), Tyskland (2), Nederland, Belgia (2), Storbritannia (2) og Sverige. De norske funnene fordelte seg over det meste av Sør-Norge, med en klar konsentrasjon om Sør-vestlandet. Dette sier nok mest om konsentrasjonen av ringmerkere!

Grønnsisik: 1 1K hunn merket Ronekilen 10.10.94 kontrollert i Belgia 14.10.96.

Gråsisik: 1 1K hann merket Jåbekk 30.09.95 f. død Uppsala, Sverige 21.04.96.

Kjernebiter: 4 funn, hvorav to lokale 2 og 3 år etter merking. 1 2K+ hunn merket Skjebstad 04.05.92 ble tatt av katt i Frankrike 01.03.94. Vi har også tidligere gjenfunn fra Frankrike. En annen 2K+ hunn merket Skjebstad 13.03.88 ble funnet i en gulpebolle fra ugle i Asker, Akershus 26.03.96, altså over 8 år etter merking.

Gulspurv: 1 1K merket Ronekilen 09.08.95 ble kontrollert Lista fyr 30.10.95.

Fugler merket av andre, og kontrollert av Mandal RG.

Havsvale: 1 merket Bø i Nordland sept. - 95 kontrollert ved Lindesnes fyr 19.08.96.

Knoppsvane: 1 3K+ hann merket Grimstad 27.01.91 kontrollert Vestnes, Mandal 05.02.91 og Sånum, Mandal 14.01 og 04.02.92. 1 2K merket Nesheimvann, Lista 1991 kontrollert Prestvannet, Lista vel 4 år etter. 1 merket Halland, Sverige som 2K i august 1986 ble avlest i Kristiansand nesten 7 år etter. 3 fugler merket ved Limfjorden, Danmark januar og februar 1996 ble kontrollert Kristiansand og Mandal (2) i april samme år. Vinteren 1995/96 var svært streng i Danmark, og isforholdene i Limfjorden har nok tvunget fuglene til å skifte overvintringsområde.

Kanadagås: 1 pullus merket Ekeberg, Oslo 23.06.75 kontrollert Sånum, Mandal 11 1/2 år etter.

Fossefall: 5 svenske fugler ble kontrollert. 4 av disse ble merket på overvintringsplass i Sverige, og kontrollert hekkende i Lyngdalsvassdraget påfølgende vår. Den femte fuglen ble merket som reirunge i Dalarna, Sverige, og kontrollert på overvintringsplass ved Mandal. 1 fugl merket på overvintringsplass i Polen ble kontrollert hekkende i Lyngdalsvassdraget

påfølgende vår. Det relativt store antall gjenfunn og kontroller fra utlandet tyder på at en større andel enn antatt av fossekallbestanden er trekkfugler.

Sivsanger: 1 IK merket Slevdalsvann, Lista 03.08.90 kontrollert Ronekilen 4 dager etter.

Rørsanger: En IK merket Västmanland, Sverige 30.07.96 ble kontrollert Mandal 25 dager senere. Det er relativt vanlig at svenske rørsangere trekker via S-Norge på høsttrekket. Dette er vist gjennom en rekke kontroller ved Lista FS. En IK merket i Nederland 21.09.1995 ble kontrollert 3 ganger mellom 26. og 30.07.96 i Mandal. Den relativt tidlige datoen indikerer at dette er en lokal hekkefugl.

Løvsanger: 1 IK merket Slevdalsvannet, Lista 01.08.92 kontrollert Ronekilen 8 dager senere. En annen IK merket Slevdalsvannet 05.08.95 kontrollert Jåbekk 26.07.96. En IK merket Sokndal, Rogaland på høsttrekk kontrollert Jåbekk 7 dager senere.

Svarthvit fluesnapper: 1 pullus merket Trysil, Hedmark 24.06.90 kontrollert Jåbekk 11.08.90.

Kjøttmeis: 1 IK merket Mønstermyr, Flekkefjord 28.08.93 kontrollert Bongstø, Mandal 30.10.93.

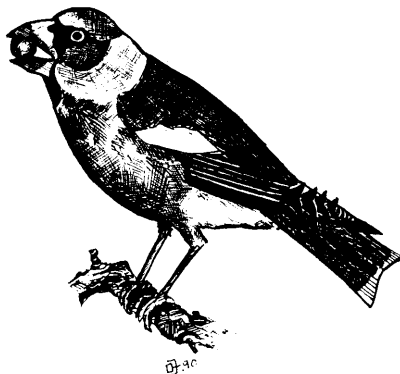
Blåmeis: 1 IK merket Lista fyr sept. -93 kontrollert Bongstø, Mandal 14-21.03.96. 1 2K hann merket Flekkefjord 21.03.95 kontrollert Bongstø 08.12.95, 1 2K+ merket Randaberg, Rogaland 07.02.86 kontrollert Bongstø 29.03.88.

Bokfink: 1 IK hann merket Slevdalsvann, Lista 18.09.91 kontrollert Sånum, Mandal 04.04.92.

Bjørkefink: 4 fugler, merket Flekkefjord og Lista (3) om vinteren, kontrollert Mandal 2-8 uker senere.

Gronnfink: Totalt 12 utenlandsfunn, 4 fra Danmark, 1 fra Sverige, 2 fra Belgia, 1 fra Nederland og 4 fra England. Den "eldste" ble kontrollert vel 5 år etter merking. Disse funnene føyer seg inn i kjent mønster, selv om andelen funn av britiske fugler var uvanlig høy. Fra Norge var det også 12 funn, fordelt på Oppland, Vestfold (3), Rogaland (2), Lista(3) og Flekkefjord (3). Den eldste ble merket Flekkefjord 10.04.91, og først kontrollert Skjebstad, Mandal 16.04.93. Same fugl ble så kontrollert Bongstø, Mandal 22.05.96, over 5 år etter merking.

Kjernebiter: 2 fugler merket Lista henholdsvis 06.03 og 20.04.96 ble kontrollert Bongstø, Mandal 31.05 og 04.06.96.

Ringmerkingsoversikt - Mandal Ringmerkingsgruppe 1996:

(1-10) bak en art viser at arten er blant de ti mestmerkede artene for Mandal RG.

A = De fleste fuglene av disse artene er merket andre steder enn i Mandalsdistriktet.

S = De fleste fuglene av disse artene er merket på Svalbard.

Art	Tidl. ringm.	Pull 1996	Fg. 1996	Tils. 1996	Totalt
Havsvale <i>Hydrobates pelagicus</i>	15	-	27	27	42
Gråhegre <i>Ardea cinerea</i>	402	21	-	21	423
Knoppsvane <i>Cygnus olor</i>	409	8	74	82	491
Sangsvane <i>C. cygnus</i>	-	-	1	1	1
Kanadagås <i>Branta canadensis</i>	89	-	4	4	93
Stokkand <i>Anas platyrhynchos</i>	77	-	15	15	92
Hønsenhauk <i>Accipiter gentilis</i>	96	1	5	6	102
Spurvehawk <i>A. nisus</i>	41	-	4	4	45
Dvergalk <i>Falco columbarius</i>	4	-	1	1	5
Vannrikse <i>Rallus aquaticus</i>	12	-	1	1	13
Tjeld <i>Haematopus ostralegus</i>	131	10	-	10	141
Dverglo <i>Charadrius dubius</i>	18	5	-	5	23
Sandlo <i>C. hiaticula</i>	18	2	-	2	20
Vipe <i>Vanellus vanellus</i>	326	61	1	62	388
Kvartbekkasin <i>Lymnocyrtus minimus</i>	13	-	2	2	15
Enkeltebekkasin <i>Gallinago gallinago</i>	21	-	2	2	23
Rugde <i>Scolopax rusticola</i>	3	3	-	3	6
Rødstilk <i>Tringa totanus</i>	15	1	-	1	16
Skogsnipe <i>T. ochropus</i>	3	2	-	2	5
Strandsnipe <i>Actitis hypoleucos</i>	49	4	3	7	56
Hettemåke <i>Larus ridibundus</i>	102	15	27	42	144
Fiskemåke <i>L. canus</i>	2057	163	22	185	2244
Sildemåke <i>L. fuscus</i>	38473	1149	-	1149	39622 (2)
Gråmåke <i>L. argentatus</i>	3056	255	2	257	3313
Svartbak <i>L. marinus</i>	1939	136	-	136	2075
Makrellterne <i>Sterna hirundo</i>	2361	91	-	91	2452
Alkekonge <i>Alle alle</i>	5	-	2	2	7
Tyrkerdue <i>Streptopelia decaocto</i>	19	-	2	2	21
Spurveugle <i>Glaucidium passerinum</i>	37	-	2	2	39
Kattugle <i>Strix aluco</i>	141	18	2	20	161
Perleugle <i>Aegolius funereus</i>	21	-	3	3	24
Tårnseiler <i>Apus apus</i>	22	1	-	1	23
Vendehals <i>Jynx torquilla</i>	316	13	2	15	331
Sandsvale <i>Riparia riparia</i>	708	-	2	2	710
Låvesvale <i>Hirundo rustica</i>	851	26	35	61	912
Taksvale <i>Delichon urbica</i>	16	3	-	3	19
Trepplerke <i>Anthus trivialis</i>	435	-	24	24	459
Heipplerke <i>A. pratensis</i>	874	-	20	20	894
Vintererle <i>M. cinerea</i>	20	-	2	2	22
Linerle <i>M. alba</i>	830	18	11	29	859

Art	Tidl. ringm.	Pull 1996	Fg. 1996	Tils. 1996	Totalt	
Fossekall <i>Cinclus cinclus</i>	2650	154	51	205	2855	
Gjerdesmett <i>Troglodytes troglodytes</i>	1189	-	17	17	1206	
Jernspurv <i>Prunella modularis</i>	3422	-	1025	1025	4447	
Rødstrupe <i>Erithacus rubecula</i>	7319	19	285	304	7623	(7)
Blåstrupe <i>Luscinia luscinia</i>	64	-	1	1	65	
Rødstjert <i>Phoenicurus phoenicurus</i>	159	-	7	7	166	
Buskskvett <i>Saxicola rubetra</i>	464	5	12	17	481	
Svarttrost <i>Turdus merula</i>	2494	11	108	119	2613	
Gråtrost <i>T. pilaris</i>	872	8	3	11	883	
Måltrost <i>T. philomelos</i>	892	23	31	54	946	
Rødvingetrost <i>T. iliacus</i>	874	15	56	71	945	
Vannsanger <i>Acrocephalus paludicola</i>	2	-	1	1	3	
Sivsanger <i>A. schoenobaenos</i>	527	-	98	98	625	
Myrsanger <i>A. palustris</i>	34	-	7	7	41	
Rørsanger <i>A. scirpaceus</i>	1163	-	154	154	1317	
Gulsanger <i>Hippolais icterina</i>	111	-	1	1	113	
Møller <i>Sylvia curruca</i>	406	-	7	7	413	
Tornsanger <i>S. communis</i>	997	-	49	49	1046	
Hagesanger <i>S. borin</i>	3037	-	153	153	3190	
Munk <i>S. atricapilla</i>	2546	-	115	115	2661	
Bøksanger <i>Ph. sibilatrix</i>	43	-	4	4	47	
Gransanger <i>Ph. collybita</i>	716	-	34	34	750	
Løvsanger <i>Ph. throchilus</i>	39129	5	1455	1460	40589	(1)
Fuglekonge <i>Regulus regulus</i>	2308	-	391	391	2699	
Gråfluesnapper <i>Muscicapa striata</i>	244	16	5	21	265	
Svarthvit fluesnapper <i>Ficedula hypoleuca</i>	8575	881	186	1067	9642	(5)
Løvmeis <i>Parus palustris</i>	284	5	8	13	297	
Granmeis <i>P. montanus</i>	331	-	3	3	334	
Svartmeis <i>P. ater</i>	1188	26	86	112	1300	
Blåmeis <i>P. caeruleus</i>	8616	474	410	884	9500	(6)
Kjøttmeis <i>P. major</i>	18735	745	401	1146	19881	(3)
Spettmeis <i>Sitta europea</i>	792	55	15	70	862	
Trekryper <i>Certhia familiaris</i>	247	-	1	1	248	
Tornskate <i>Lanius collurio</i>	156	-	7	7	163	
Varsler <i>L. excubitor</i>	5	-	1	1	6	
Nøtteskrike <i>Garrulus glandarius</i>	199	-	36	36	235	
Skjære <i>Pica pica</i>	276	-	4	4	280	
Kråke <i>C. corone cornix</i>	459	6	3	9	468	
Stær <i>Sturnus vulgaris</i>	2760	176	7	183	2943	
Gråspurv <i>Passer domesticus</i>	1528	17	8	25	1553	
Pilfink <i>P. montanus</i>	133	-	2	2	135	
Bokfink <i>Fringilla coelebs</i>	5644	-	96	96	5740	(8)
Bjørkefink <i>F. montifringilla</i>	4132	-	666	666	4798	(10)
Grønnfink <i>Carduelis chloris</i>	17613	-	804	804	18417	(4)
Grønnsisik <i>C. spinus</i>	4894	-	30	30	4924	(9)
Tornirisk <i>C. cannabina</i>	222	-	3	3	225	
Bergirisk <i>C. flavirostris</i>	48	-	1	1	49	
Gråsisik <i>C. flammea</i>	1003	-	97	97	1100	

Art	Tidl. ringm.	Pull 1996	Fg. 1996	Tils. 1996	Totalt
Rosenfink <i>Carpodacus erythrinus</i>	78	-	6	6	84
Dompap <i>Pyrrhula pyrrhula</i>	1674	-	44	44	1718
Kjernebiter <i>Coccothraustes coccothra.</i>	904	-	116	116	1020
Gulspurv <i>Emberiza citrinella</i>	1342	-	60	60	1402
Hortulan <i>E. hortulana</i>	3	-	1	1	4
Sivspurv <i>E. schoeniclus</i>	1503	1	103	104	1607
94 av 188 arter tilsammen:	210906	4648	7569	12217	223123

Tidligere ringmerket: Storlom *Gavia arctica* 1, dvergdykker *Tachybaptus ruficollis* 1, havhest *Fulmarus glacialis* 1, havsule *Sula bassana* 1, grågås *Anser anser* 4, hvitkinngås *Branta leucopsis* (S) 1, gravand *Tadorna tadorna* 1, krikband *Anas crecca* 9, stjertand *A. acuta* (A) 2, bergand *Aythya marila* 1, ærfugl *Somateria mollissima* (S) 25, havelle *Clangula hyemalis* 1, kvinand *Bucephala clangula* 6, siland *Mergus serrator* 15, sivhauk *Circus aeruginosus* 1, myrhauk *C. cyaneus* 1, kongeørn *Aquila chrysaetos* 2, musvåk *Buteo buteo* 19, fjellvåk *B. lagopus* (A) 3, fiskørn *Pandion haliaetus* 6, tårnfalk *Falco tinnunculus* 1, Orrfugl *Tetrao tetrix* 1, storfugl *T. urogallus* 3, rapphøne *Perdix perdix* 14, nordkrattvaktel *Colinus virginianus* 1, myrrikse *Porzana porzana* 1, åkerrikse *Crex crex* 1, sivhøne *Gallinula chloropus* 1, sothøne *Fulica atra* 2, polarsnipe *Calidris canutus* 2, myrsnipe *C. alpina* 28, sandløper *C. alba* 3, dvergsnipe *C. minuta* 11, temmincksnipe *C. temminckii* (A) 22, tundrasnipe *C. ferruginea* 1, lappspove *Limosa lapponica* 2, småspove *Numenius phaeopus* (A) 5, storspove *N. arquata* 2, grønnsnikk *T. glareola* 3, svømmesnipe *Phalaropus lobatus* (A) 1, polarsvømmesnipe *Ph. fulicarius* (S) 2, tyvjo *Stercorarius parasiticus* 13, storjo *S. skua* (S) 5, polarmåke *Larus hyperboreus* (S) 56, krykkje *Rissa tridactyla* (A) 267, rødnebbterne *Sterna paradisaea* (S) 150, lomvi *Uria aale* 3, alke *Alca torda* 1, bydue *Columba livia* 37, ringdue *C. palumbus* 18, turteldue *S. turtur* 1, gjøk *Cuculus canorus* 4, hubro *Bubo bubo* 1, hornugle *Asio otus* 5, isfugl *Alcedo atthis* 1, gråspett *Picus canus* 1, grønnspekt *P. viridis* 34, svartspett *Dryocopus martius* 9, flaggspett *Dendrocopos major* 47, hvitryggspett *D. leucotos* 44, dvergspett *D. minor* 26, tretåspett *Picoides tridactylus* 1, sanglerke *Alauda arvensis* 2, lappiplerke *Anthus cervinus* (A) 5, skjærpiplerke *A. spinoletta* 13, gulerle *Motacilla flava* 73, sidensvans *Bombus garrulus* 14, svartstrupe *Saxicola torquata* 3, steinskveit *Oenanthe oenanthe* 69, ringtrost *Turdus torquatus* 1, duetrost *T. viscivorus* 5, gresshoppesanger *Locustella naevia* 6, elvesanger *L. fluviatilis* 1, hauksanger *Sylvia nisoria* 10, gulbrynsanger *Phylloscopus inornatus* 11, lappsanger *Ph. borealis* 1, fuglekongesanger *Ph. proregulus* 1, skjeggmeis *Pamurus biarmicus* 5, stjertmeis *Aegithalos caudatus* 292, lappmeis *Parus cinctus* (A) 5, toppmeis *P. cristatus* 17, nøttekråke *Nucifraga caryocatactes* 5, kaie *Corvus monedula* 12, kornkråke *C. frugileus* 8, ravn *C. corax* 9, gulirisk *Serinus serinus* 2, stillits *Carduelis carduelis* 15, polarsisik *C. hornemanni* 4, grankorsnebb *Loxia curvirostra* 19, furukorsnebb *L. pytyopsittacus* 3, snøspurv *Plectrophenax nivalis* (S) 41, hvithodespurv *Emberiza leucocephalus* 1, vierspurv *E. rustica* (A) 1, dvergspurv *E. pusilla* 4.

Ringmerkjingsgruppens adresse:

Mandal R.G.
Postboks 475
4501 Mandal

Kristiansand Ringmerkingsgruppe

Hvem, Hva, Hvor?

Av Roy E. Wrånes

Innledning:

Mange av leserne har sikkert registrert at det har blitt en økt ringmerkingsaktivitet på en ny lokalitet i Kristiansand de siste årene. En rekke flotte data og tall er blitt presentert i både Ringmerkaren og Piplerka, men lite er skrevet om hvem som står bak kulissene i dette arbeidet. Dette skal undertegnede forsøke å rette opp i.

Det har vært en skikkelse som i en rekke år har gjort et fantastisk arbeid med ringmerking av fugl i Kristiansand, Eldar Wrånes. Det var til stor inspirasjon for oss som vokste opp i fuglemiljøet å se forskjellige arter på nært hold hjemme i ringmerkingsbua hos Eldar. Etter som årene gikk falt det kanskje naturlig at også vi andre skulle få egen ringmerkingslisens. Samholdet blant oss ringmerkere førte til at vi organiserte oss i en ringmerkingsgruppe. Men var det mulig å finne en fast lokalitet hvor vi kunne ringmerke sammen?

Nedre Timenes

Det å finne en ny ringmerkingslokalitet er ikke lett. Vi ville satse på et nytt biotop med muligheter for å fange andre arter enn de som ble fanget i nett hjemme hos Eldar

Wrånes. Ønskene var bl.a. Torsoya, Søgnejordene, Gillsvann og Rosshagen. En dag kommer Eldar med et forslag. Han hadde overtatt en gård på Nedre Timenes. Vi fikk gå ned å titte. Oy-oy-oy! For en

Vierspurv er ikke hverdagskost. Høsten 1996 var reddet! Foto: Sven Rislaa.

plass! Jeg tror mange falt for stedet med det samme. Her var mange av de biotopene vi ønsket: dyrka mark, skog, takrørvegetasjon etc. Dessuten lå stedet lett tilgjengelig for både oss ringmerkere og besøkende. Spenningen var stor da vår første høst på dette nye stedet skulle begynne, høsten 1995.

Vi er i gang

Nedre Timenes ligger noen få kilometer øst for Kristiansand. Her blir det drevet litt jordbruk av ymse slag. Det var spennende når nettene skulle settes opp på en ny plass for første gang! Etter en tid oppdaget vi at noen nett fanget bedre enn andre, så i begynnelsen pendlet nettene litt rundt i terrenget. Nå er det vel også på tide å rope hvem som er med i Kristiansand Ringmerkingsgruppe. I alfabetisk rekke-

Det ble liv i leiren da denne fuglekongesangeren dukket opp i mistettet, 21.10.1997! Foto: Roy E Wrånes.

følge består gruppen av: Øyvind Fjeldsgård, Svein Grundetjern, Jan Michaelsen, Sven Rislaa, Eldar Wrånes og Roy E. Wrånes.

Forventningene var store til den første høsten, 1995, da vi var samlet som ringmerkere på Nedre Timenes. Vi hadde ingen ringmerkingsbu, så fuglene ble

bestemt og ringmerket på panseret til Sven Rislaas gamle bil. Utpå høsten ble det ganske kaldt, men like vel holdt vi ut i kulda! Nesten hver dag hele høsten var det folk til stede for å merke. Etter å ha hørt alt skrytet til andre ringmerkere ventet også vi på at noen "bomber" skulle dukke opp. Det gjorde det også. Det året husker sikkert mange invasjonen av Gråsisik. Sammen med 947 Gråsisik dumpet det inn 7 Polarsisik i nettene! Det var en glimrende start for gruppa! Av andre morsomme ting

som passerte gjennom fingrene denne høsten kan nevnes: Kvartbekkasin, Gresshoppesanger, Bøksanger, Rosenfink og Hortulan.

Nedre Timenes blir kjent

Vi var litt redde for å fremheve ringmerkingsaktiviteten og muligheten til å besøke "stasjonen" før vi så hvordan prosjektet utviklet seg. Med tot. 5545 fugler merket for gruppa i 1995 så vi det som ok at folk kunne stikke innom. Da hadde vi fått innarbeidet bedre rutiner, samt fått en ringmerkingsbu! Bua ble bygd inne i en låve på gården til Eldar Wrånes. Vi hadde en flott høst også i 1996.

Mange kom for å ta en titt på hvordan stasjonen ble drevet og for å slå av en fugleprat. Dette året sang en Myrsanger for full hals på Nedre Timenes. På høsten fanget vi 4 unger av denne arten. Vi hadde sterk mistanke om hekking, men vi hadde ikke beviser siden ingen reir ble funnet. Hele 12 nye arter dukket opp i nettene dette året. Årets(1996) beste: Gulbrynsanger og Vierspurv.

Nytt og bedre utstyr

Det går helt fint å bruke kassettspillere, men det blir dyrt med batterier i lengden. Dermed ble det klart at vi skulle prøve å få tak i et stereoanlegg. Ikke lenge etter var anlegget på plass med 3 spillere og to forsterkere. Dette ble det lyd av. Nå var det bare å sitte bak miksepulten i bua og spille gode gamle låter for trekkfuglene. Fuglelyder selvfølgelig! Vi fant også ut at det var på tide å utvide antall mistnett. Lenge hadde vi sett oss lei av at fuglene skulle fly over nettene, så dermed ble heisenett satt opp. Dette førte til merkbare bedre fangst! Vi hadde hele 3 heisenett denne høsten. Høsten 1997 er i skrivende stund ennå ikke over, så et totalantall med fugl vil komme i en senere rapport. Fuglekongesanger var en av høstens bomber i 1997. Mange ivrige ornitologer kom for å ta den i bedre øyesyn.

Fremtidsplaner

Så langt ser det ut til at vi kommer til å fortsette med ringmerking på Nedre Timenes. Vi har god kontakt med bøndene i nærområdet, og uten deres støtte og velvilje hadde vi ikke kunnet drive med nettfangst av fugler her. Når ringmerkingen på Nedre Timenes legges ned for vinteren vil vi prøve oss på andre prosjekter i nærområdet. Det er i skrivende stund satt opp en kråkefelle ved Randesund Industrifyllplass. Vi har også et prosjekt ang. fangst av Alkekonger. Dett for å finne ut hvilken underart, eller underarter, som besøker kysten i Vest-Agder. Dersom noen skulle være på Kristiansandkanten og

ønsker å besøke "stasjonen", eller informasjon om prosjektene, kan de ta kontakt med undertegnede eller noen av de andre merkerne. Vi ser frem til mange spennende stunder med gøyne arter på Nedre Timenes og i Kristiansand!

Sluttord

Jeg vil på vegne av ringmerkene få takke for at vi får bruke det flotte området som er på Nedre Timenes. En stor takk til Eldar Wrånes som lar oss bruke låven til

Denne flotte hortulanen har fått ring på beinet og er klar for å slippes fri. Foto: Sven Rislaa.

ringmerkingsaktiviteter. Like stor takk til Aanund Saltrøe som lar oss vandre fritt på eiendommen for å ta fugler ut av nettene.

Ringmerkingsgruppens adresse:

Kristiansand RG
Postboks 2112, Posebyen
4602 Kristiansand

Agnefest - en liten, men viktig fuglelokalitet i Lyngdal

Makrellterner, hettemåker og tjeld på mudderbankene i Agnefest, juli 1994.

Foto: Kåre Olsen.

Av Kåre Olsen

Lyngdal kommune har svært få sjørelaterte våtmarksområder med spesiell betydning for fuglelivet. Innerst i Rosfjorden ligger imidlertid en slik lokalitet som har - etter forholdene - stor lokal betydning som rasteplass og beiteområde for en rekke våtmarksfugl hele året igjennom. Dette gruntvannsområdet med mudderbanker og frodig strandsump innerst har pekt seg ut med et spesielt rikt artsmangfold på tross av sin lille utstrekning.

Områdebeskrivelse

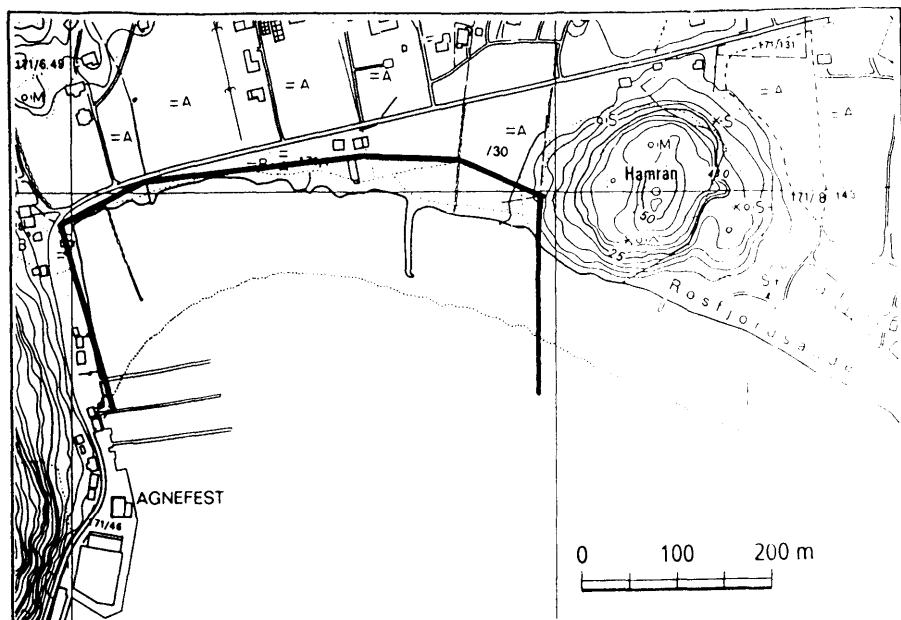
Lokaliteten er en langgrunn mudderbukt mellom båthavnen i Agnefest og Hammeren innerst i Rosfjorden. Strandsone i vestre deler består av frodig og variert havstrandvegetasjon med takrørbestander, havsivaks og andre strandplanter. I øst ligger en liten sandstrand hvor sjøen høst og vinter ofte legger på land en liten tangvoll. På fastmark innenfor strandenga står en del spredte trær, særlig bjørk, selje, or samt enkelte bartrær. Utenfor strandenga ligger mudder- og sandbanker som tørrelegges ved lav vannstand. Ute i sjøen finnes en undervannseng av ålegress. Lokaliteten er

den eneste av denne biototype i Lyngdal kommune.

Omgivelsene består i sørvest av småbåthavn med flytebrygger, i vest og nord av vei og dyrket mark som om sommeren brukes til campingplass og i øst ligger en kolle, Hammeren, med spredt bjørk og eikekratt.

Kort beskrivelse av fuglelivet

Viktigste funksjon for fuglelivet har lokaliteten som rasteplass og beiteområde for ender, vadere, terner og måker under trekket vår og høst. Selv små vannstandsendringer tørrelegger eller

Avgrensningen av det verneverdige området ved Agnefest.

oversvømmer mudderbankene. Disse mudderbankene spiller en viktig rolle i nærings-sammenheng. Her finner fuglene føde i form av bløtdyr, mark og småskjell. Strandengene byr på et rikt insektliv.

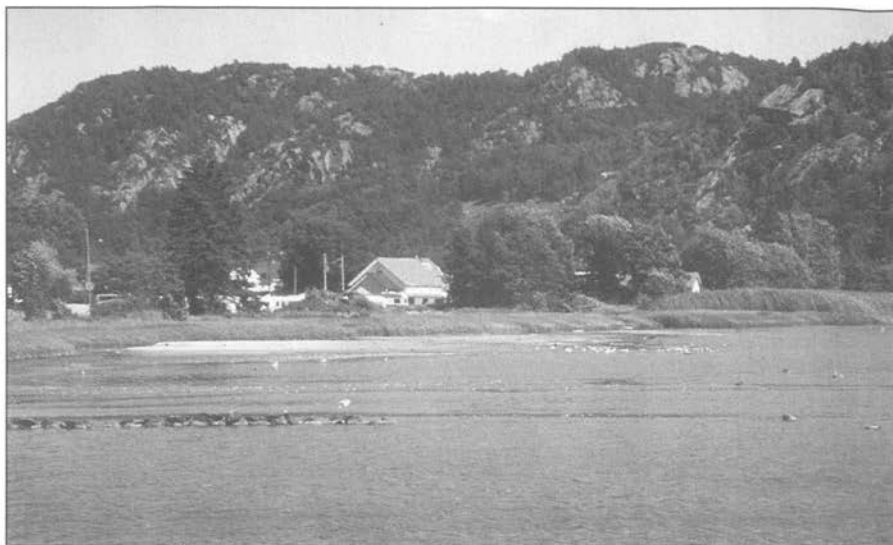
Vaderarter som tjeld, vipe, rødtilk og gluttsnipe forekommer vanlig, en rekke andre vaderarter har en mer uregelmessig forekomst. Til sammen er 10 forskjellige vaderarter observert på lokaliteten.

Stokkand opptrer tallrikt og finner gode beitemuligheter i den frodige strandvegetasjonen og i ålegresset i sjøen utenfor. Knoppsvane og sangsvane forekommer mer uregelmessig og i mindre antall. Den grunne bukta har en god bestand av småfisk og bunndyr og gir således gode fødemuligheter for gråhegre, skarv, kvinand, siland og laksand som alle opptrer regelmessig.

Måkefugler og terner forekommer i stort antall. Særlig gjelder dette hettemåke, som utover ettersommeren og høsten ofte opptrer i et antall på opptil 140 ind. Fiskemåke, sildemåke og gråmåke er også svært vanlige og tallrike. Den indre del av Rosfjorden er et viktig fiskeområde for makrellterne og mudderbankene benyttes som hvileplass for ternene med ungfugler i et antall opptil 70 ind samtidig,

Lokaliteten er også et viktig **overvintringsområde**. Isen legger seg sjelden her. Opptil 130 stokkender er påvist her vinterstid. Ellers forekommer gråhegre, knoppsvane, sangsvane, kvinand, siland og laksand regelmessig vinterstid. Gråmåken er særlig tallrik om vinteren. Lomvi og alkekonge opptrer mer sporadisk.

En rekke, for Lyngdal, uvanlige arter er påvist på lokaliteten. Av disse kan nevnes: dvergdykker, toppskarv, sothøne, sandlo,

Området sett fra vest i juli 1994. Foto: Kåre Olsen.

temmincksnipe, tundrasnipe, brushane og svartryggerle.

På grunn av den forholdsvis lille utstrekning har lokaliteten bare begrenset betydning som **hekkeområde**. Rødstilk hekker dog de fleste år. Mudderbankene er oppvekstområde for ungfugler av tjeld som trekker til utover sommeren. Siland er også observert med ungekull. Syngende rørsanger er påvist i takrørbestanden i hekketiden, men konkret hekkebevis mangler.

Til sammen er det pr 1.1.1998 påvist 51 forskjellige fuglearter på lokaliteten. Av disse er 34 såkalte vannfugl/våtmarksarter.

Verneverdi

Området har en viktig funksjon for fuglelivet som rasteplass under trekket vår og høst samt overvintringsområde for sjøfugl, ender, vadere og måker. Lokaliteten er den eneste av denne spesielle biototypen i Lyngdal, og ansees for å inneha stor lokal verneverdi.

Gråhegre	5 ind.	Brushane	8 ind.
Knoppsvane	6 ind.	Rødstilk	7 ind.
Sangsvane	10 ind.	Gluttsnipe	6 ind.
Stokkand	130 ind.	Hettemåke	140 ind.
Kvinand	8 ind.	Fiskemåke	45 ind.
Laksand	9 ind.	Sildemåke	14 ind.
Tjeld	4 ind.	Gråmåke	125 ind.
Vipe	25 ind.	Makrellterne	70 ind.

Tabell 1: Maks. antall av de vanligste vannfuglarter under trekket eller overvintrende.

Sangsvanepar med to ungfugler i Agnefest januar 1996. Foto: Kåre Olsen.

Lokaliteten innehar også spesielle botaniske kvaliteter og er vurdert som verneverdig havstrand av lokal verneverdi. Mest spesielt er den rike undervannsenga av ålegress (som også har verdi som beite for svaner og ender), ellers finnes havsivaks, en frodig bestand av takrør samt store og relativt varierte havstrandvegetasjon-samfunn av strandrør, strandrug, rødsvingel, storkvein og kveke. Fortirilitunge er også funnet.

Inngrep og kjente interesse- og arealkonflikter

En del utfyllinger av masse er foretatt enkelte steder. Et kystkultursenter er planlagt i Agnefestområdet. I den forbindelse er det ønske om tursti og tilretteleggelse for ferdsel langs stranda mellom båthavnen og Hammeren. Lyngdal kommune har besluttet at planforslag for utnyttelse av dette strandområdet skal utarbeides. Nylig har også Lyngdal Jordbruksskole søkt om tillatelse til å fylle ut et område på ca 6 da i sjøen i østre del av lokaliteten med fyllmasse.

Kilde/referanser:

Lars Bergersen, Leif E. Gabrielsen, Bernhard Lid, Bjørn Nissen, Knut S. Olsen, Kåre Olsen.

Lundberg, A & Rydgren, K. 1994. Havstrand på Sørlandet. Regionale trekk og botaniske verdier. - NINA Forskningsrapport 059.

Fuglelivet i Agnefest - Artsliste pr 1.1.1998:

Dvergdykker	- Sjelden: 2 ind 29.11. og 30.11.94.
Storskarv	- Uregelmessig og i mindre antall høst og vinter.
Toppskarv	- Sjelden. 1-2 ind 12.-21.1.79.
Gråhegre	- Regelmessig, særlig høst og vinter. Maks 5 ind 14.12.95.
Knoppsvane	- Spredte obs gjennom alle årstider. Maks 6 ind 28.12.95.
Sangsvane	- En rekke obs høst, vinter og vår. Alternativ overvintringsplass når ferskvann er islagt. Maks 10 ind 11.1.97.
Kanadagås	- Uregelmessig og fåtallig.
Krikkand	- Uregelmessig og fåtallig.
Stokkand	- Vanlig hele året, særlig tallrik høst, vinter og vår. Maks 130 ind 30.1.91.
Kvinand	- Vanlig høst, vinter og vår. Maks 8 ind. 7.3.94.
Siland	- Et ungekull m/5 unger 12.8.94. Ellers spredte obs vinterstid.
Laksand	- Regelmessig, men i mindre antall høst, vinter og vår. Maks 9 ind. 27.3.90 og 30.11.94.
Sothøne	- Sjelden. 1 ind. 1.12.79.
Tjeld	- Vanlig, men fåtallig under vår- og høsttrekket. Oppvekstområde/næringsplass for ungfugl sommerstid.
Sandlo	- Sjelden om høsten.
Vipe	- Vanlig, men noe uregelmessig. Størst antall om våren. Maks. antall 25 ind 22.3.94.
Temmincksnipe	- Sjelden. 1 ind. 24.7.92.
Tundrasnipe	- Sjelden. 2 ind. 25.8.93.
Myrsnipe	- Fåtallig og uregelmessig. Enkelte obs vår og vinter.
Brushane	- Sjelden, 7-8 ind. 2.9.93.
Rødstilk	- 1 par hekker i området de fleste år. Vanlig, men fåtallig på trekk vår og høst. Maks 7 ind. 4.5.95.
Gluttsnipe	- Vanlig, men fåtallig under trekket vår og høst. Maks. 6 ind. 2.8.91.
Strandsnipe	- Fåtallig under trekket vår og høst.
Hettetåke	- Vanlig/tallrik vår, sommer og høst. Overvintrer mer fåtallig. Maks 140 ind 2.9.95.
Fisketåke	- Vanlig/tallrik vår, sommer og høst. Fåtallig vinterstid. Maks. 45 ind. 29.4.94.
Sildetåke	- Vanlig vår og sommer. Maks. 14 ind. 21.5.95.
Gråetåke	- Vanlig/tallrik hele året. Maks. 125 ind. 2.3.95.
Svartbak	- Regelmessig, men fåtallig hele året, men særlig vår og sommer. Maks. 5 ind.
Makrellterne	- Vanlig/tallrik sommerstid. Maks. 70 ind. 26.7.94.
Rødnebbterne	- Sjelden. 1 ind. 29.4.94.
Lomvi	- Sporadisk i vinterhalvåret.
Alkekonge	- Sporadisk senhøstes og vinter.
Grønnspekk	- Sjelden. 1 ind 12.12.95.
Låvesvale	- Fåtallig under næringsøk sommerstid.
Skjærpiplerke	- Uregelmessig vinter og vår.

Makrellterne er en karakterart i Agnefest i sommerhalvåret. Denne fuglen er fotografert ved en koloni på Skarstein lengre ute i Rosfjorden 03.06.1989. Foto: Kåre Olsen.

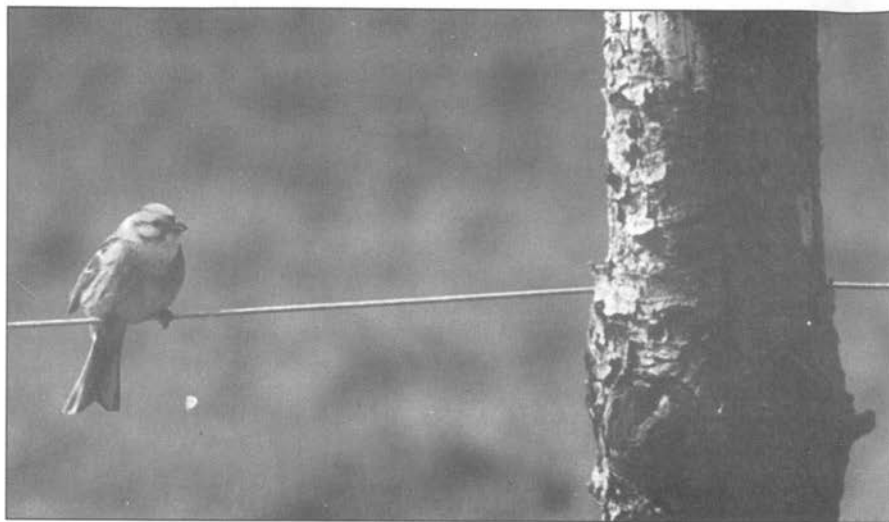
Linerle	- Vanlig, men fåtallig under trekket samt sommerstid under næringssøk.
Svartryggerle	- Sjelden. 1 ind. 22.4.88.
Gjerdsmett	- Regelmessig, men fåtallig overvintrer.
Buskskvett	- Sjelden. 2 ind. 8.9.89.
Rørsanger	- Sjelden. 1 syngende ind. i takrørfeltet 24.5.95.
Blåmeis	- Fåtallig vinterstid.
Kjøttmeis	- Overvintere i området.
Skjære	- Fåtallig hele året.
Kaie	- Sjelden. 1 ind. 22.11.95.
Kornkråke	- Sjelden om høsten
Kråke	- Vanlig/tallrik, særlig høst og vinter.
Stær	- Vanlig, særlig om våren. Maks. 100 ind. 17.3.95.
Gråspurv	- Sjelden og uregelmessig.
Pilfink	- Vanlig vinterstid.
Bokfink	- Fåtallig under vårtrekket.
Grønnfink	- Fåtallig om våren samt vinterstid.
Dompap	- Sjelden vinterstid.

Til sammen er det pr. 1.1.1998 registrert 51 forskjellige fuglearter + 1 underart. 34 av disse er såkalte våtmarksarter.

Forfatterens adresse:

Kåre Olsen
Brekne,
4563 Borhaug

Gulspurv i høyden

Å finne gulspurven hekkende lavt i tre eller busk er ikke sjelden. På Prestneset i Lyngdal ble arten funnet hekkende i en einerbusk så mye som halvannen meter over bakken.

(Foto: Ole Aa. Brattfjord)

Av Ole Aa. Brattfjord

Den 21. mai 1997 tok jeg turen til Prestneset i Lyngdal, for blant annet å studere dvergloene som finnes i dette fantastisk spennende fugleområdet. På veg nedover mot stranden stakk jeg hodet relativt systematisk inn i de fleste einerbuskene jeg passerte. Og de finnes det en del av på Prestneset. Det er da også den utstrakte buskvegetasjonen som sammen med kulturmark, fuktområder og elveleiet gjør Prestneset til et så spennende område å ferdes i i hekketiden. Artsrikdommen er stor. Til sammen er det (pr. 1. april 1996) registrert 88 forskjellige fuglearter på Prestneset, hvorav 53 er påvist hekkende (Piplerka 2-1996, Kåre Olsen).

Einerbusk-sjekkingen gav raskt resultater. Det ene grønnfinkreiret etter det andre åpenbarte seg. Det store spennet i artens

hekketidspunkt innenfor et såpass avgrenset område syntes påfallende. I løpet av kort tid hadde jeg funnet 2 ferdige reir; 1 reir m/4 ferske egg; 1 reir hvor fuglen ruget; 1 reir m/1(!) nyklekt pullus og 1 reir m/3 pullus - hvorav to ble ringmerket.

«Finnes kun grønnfink i disse buskene», husker jeg at jeg tenkte idet jeg stakk hodet inn i en ny, tett einerbusk. Jeg hadde ikke for tenkt tanken, så bakset det i vinger, og en tornirisk hunn kom farende forbi ansiktet mitt. Jeg stakk hodet lenger inn i busken, og kunne dermed kikke ned i en reirskål inneholdende 6 egg. Mens jeg stod der for å studere torniriskreiret, som er det første jeg har funnet av arten, så bakset det i vinger på nytt — fra en annen del av den samme busken. Jeg beveget meg i den retningen lyden var kommet fra, og

sannelig — der var det nok et reir, beliggende drøyt halvannen meter over bakken, og vel halvannen meter fra det andre reiret.

Av utseende var det ikke så rent ulikt torniriskreiret jeg nettopp hadde studert. Også dette var bygget av strå, men det var litt større, og foringen bestod stort sett av rottrevler og hestetagl. Ikke planteull som i naboreiret.

I reirskålen lå det fire gråspurvstore egg. Jeg kunne ikke huske å ha sett noe lignende før. Eggenes lyse bunnfarge var dekket av et sinnrikt mønster med sorte og brunrøde snirkler og prikker. Hva i all verden var dette for noe? Jeg fikk dessverre ikke sett snurten av fuglen da den fløy av reiret, så nå stod jeg der og speidet noe desperat omkring meg for om mulig få øye på vesenet — men den eneste arten som bæret meg med sitt nærvær og sin varsellyd, var tornirisk-paret. Den andre fuglen var ikke å se.

For å få en avklaring på saken skjulte jeg meg under en busk litt unna, og la meg til å vente. Det varte ikke lenge før tornirisk-hunnen lurte seg inn på reiret sitt. Den andre så jeg fortsatt ingenting til. Da en snau time var gått, gav jeg opp. Jeg tenkte jeg fikk vente til ungene kom, og heller bestemme arten under matingen — såfremt hekkingen gikk bra. Hvilket man aldri har noen garanti for. Så for sikkerhets skyld luntet jeg bort igjen til busken hvor det mystiske reiret lå. Det kunne jo hende at fuglen hadde klart å snike seg inn i hjemmet sitt uten at jeg hadde lagt merke til det. Og ganske riktig. Det hadde den! Idet jeg stakk hodet opp for å ta reiret i nærmere øyesyn nok en gang, flakset fuglen av — og nå så jeg hva det var. En GULSPURV! Også i en busk! Går det an da?

Jo, det gjør visst det. Vel hjemme igjen var det første jeg gjorde å konferere Haftorn (Norges fugler, 1971). Der står det følgende om gulspurvens valg av reirplass: «Reiret ligger på bakken godt skjult mellom bregner, lyng, gress o.l., ofte inntil en busk, i forholdsvis åpent terreng som buskmarker, grøftekanter, skogkanter. En sjelden gang her i landet plasseres reiret lavt i tre eller busk». Så vises det til eksempler hvor reiret har vært plassert fra 65 centimeter over bakken og opp til, som i dette tilfellet, halvannen meter over bakken.

Så noen stor sensasjon er det altså ikke å finne gulspurven hekkende i en busk, men helt vanlig er det såvisst heller ikke. Og hvorom allting er, vi snakker jo tross alt om en buskspurv...

For øvrig kan det nevnes at underarten cabaret av gråsisik finnes i stort antall på Prestneset, og må kunne sies å være en av lokalitetens karakterarter i hekketiden. Det er vanskelig å anslå par, men et sted mellom 10 og 20 er sannsynlig. Selv fant jeg to reir av (under)arten denne dagen. Et ferdigbygget, og et reir som var under bygging.

Dersom du ønsker å vite mer om Prestneset som lokalitet, anbefales Kåre Olsens glimrende artikkel «Prestneset - en viktig fuglelokalitet i Lyngdal - er truet», Piplerka 2-1996.

Forfatterens adresse:

Ole Aa. Brattfjord

Rundvn. 7D

4500 Mandal

*Etterfølgende kommentar er sakset fra
Farsunds Avis 10. januar 1998, og er
gjengitt med tillatelse fra forfatteren Jakob
Øyvind Reinertsen:*

Det vet de ingenting om

Du lærer mye om livet når du sykler. På indre vei mellom Farsund og Vanse kan du f.eks. i løpet av et år følge syklusen til svanefamilien på Kjørrefjord. I dammen på innsiden av veien kan du studere det monogame samlivet på nært hold. Du kan se et par som synes å holde sammen i tykt og tynt, "i gode og onde dager".

Hannen er usedvanlig familieorientert, han viker aldri lenger unna enn at han er innenfor effektiv aksjonsradius. Der i gården er det ikke snakk om å ta seg en tur på fjorden en ettermiddag.

I ukevis ligger hunnen på egg bak sivet, mens maken sirkler rundt. Og når ungene kommer, er han "bleieskiftarbeider" på heltid, aggressivt voktende sin viv og sitt avkom og aktivt deltagende i oppdragelsen.

De ungene som i løpet av noen måneder utvikler seg fra små nøster til svære fuglekropper, mangler såvisst ikke faste rammer. De skal ikke være mye i tvil om hvem de er og hva som forventes av dem når de selv tar fatt på det voksne liv.

En kan saktens misunne disse vakre og aggressive storfuglene deres faste og trygge miljø, der en strever med lufttrykket fra enkelte (heldigvis få) bilister som ikke ser ut til å ane hva verken avstand eller fartsgrenser er.

En kan også misunne foreldrene som aldri ser ut til å være i det minste i tvil om

hvordan de skal forholde seg til sine barn, selv like før disse trer inn i de voksnes rekker. Når opphavet drar på tur, blir ungene med, selv når de er nesten modne til å forlate dammen alene. Disse ungdommene vet ikke noe om hjemme-alene-fester eller mer eller mindre reelle overnattinger hos venninner.

De vet ingenting om parabol, dataspill eller internett, og de er hjelpeløst uvitende om muligheten for å sette sine foreldre under press med argumenter om at alle andre får lov eller at alle andre har det. Fjærene deres har alltid siste mote, og føttene er helt uinteressert i skiftende trender når det gjelder tykkelsen på fottøyet. Ingen pengesterke motespekulanter kan gi disse ungdommene følelsen av å ikke strekke til dersom de ikke er i besittelse av et bestemt produkt.

Foreldrene på sin side kan blåse både bleier og bind en lang marsj. Ikke en gang en svanemadrass trenger de. Det vannet deres maskineri går på, behøver de ikke kjøpe, og de kan leve lykkelig så lenge ikke noen andre griser det til.

De er aldri usikre på hva de skal gjøre. De er aldri usikre på hvordan de skal tiltale sine barn, og de ligger ikke våkne om natten og lurar på hvor ungene er. De plages ikke av dårlig samvittighet over å ha mistet fatningen og ristet ungene eller over å ha sagt noe som de gjerne skulle ha trukket tilbake. De trenger ikke nages av tvil om hva slags selvbilde barna vil få etter å ha forholdt seg til slitne foreldre eller et skoleverk med begrensede ressurser og ansatte som ikke er mer enn mennesker.

Svanene aner ikke at utenfor deres dam kjemper mennesker en hard kamp - kanskje ikke først og fremst for å få endene til å møtes, selv om også dette er et problem for

mange - men for å få livet til å gå i hop. At her nages mennesker av angst for hvordan det skal gå med poden som har begynt å vanke i miljøer som en selv ikke ville valgt for sine barn eller med datteren som kanskje i kveld raver rundt på Torvet i Farsund.

De vet ikke at mange foreldre sliter med å sette grenser på riktig sted og til riktig tid, og de har ikke peiling på hvor tungt det kan føles å måtte be andre - naboer, skole eller institusjon - om hjelp nå en ikke makter mer.

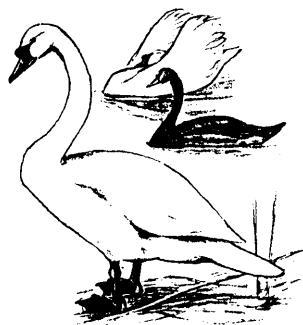
Men svanene kjenner heller ikke ordet nestekjærlighet. De vet ikke hva medfølelse og innlevelse er.

De kan ikke stille seg utenfor livet sitt og kikke inn i det. De kan ikke ta ansvar for sine handlinger eller be om unnskyldning når de har trådt over en grense.

De kan heller ikke nynne på "Livet er ikke det verste man har", "Noen ganger er det all right" eller "Du skal få en dag i mårrå".

De kan ikke be om hjelp når det floker seg til, og de kan heller ikke si "Du ser sliten ut, skal jeg hjelpe deg?"

Og ingen svane har noen gang sagt: "Du skal ikke tåle så inderlig vel, den urett som ikke rammer deg selv", eller "Det du vil at andre skal gjøre mot deg, det skal du gjøre mot dem".

Referat fra styremøte i NOF avd. Vest-Agder

Fredag 09. januar 98 ble det avholdt styremøte hjemme hos Finn på Oksevollen i Mandal. Tilstede var Øyvind Fjeldsgård, Gunnar Gundersen, Finn Jørgensen og Runar Jåbekk. Øvrige medlemmer hadde meldt forfall. Møtet startet klokken 1900 og Finn ble valgt til referent. Følgende saker ble gjennomgått:

1/98 Innkalling og referat. Innkalling og referat fra forrige styremøte 07. mars 97 ble gjennomgått og godkjent.

2/98 Inn/ utgående post: Dette ble gjennomgått. Det ble bestemt at Finn og Runar skulle prøve å utvikle en hensiktsmessig postjournal, da arkivet vårt pr. dato ikke er særlig velorganisert

3/98 Økonomi: Kasserer Truls Andersen var ikke tilstede grunnet usanne rykter om at han var på reise i Marokko! Styret gikk gjennom tilgjengelige tall og fant økonomien litt anstrengt grunnet kjøp av nytt datautstyr til Piplerka. Siste del av pengene for sjøfugloppsynet er pr. dato ikke utbetalt. Slik det nå ser ut vil vi gå med et lite underskudd i 1997. Dette var beregnet. For 1998 vil vi være i rute igjen,

og med en inntekt på netto 15.000,- fra sjøfugloppsyn og 10.000,- fra overvåking/telling burde dette dekke utgifter til Piplerka. Videre ble det bestemt at når vi mottar pengene fra vannfugltellingene fra NINA skal disse utbetales til lokallagene umiddelbart.

4/98 Carl A Jacobsens minnefond. Det kom i år inn kun en søknad. Denne var fra Kr. sand, hvor ringmerkningsgruppen søkte om midler til kjøp av bl.a. nytt lydutstyr. Det ble tildelt kr. 3.500,-. Vi har valgt å ikke flytte pengene over i aksjefond, men beholdt dem på høyrentekonto i DNB. Vi har bundet fondet for 1 år til 4,5 % rente.

5/98 Valg. Finn skal overta som formann i Mandal lokallag og det ble derfor diskutert om Gunnar da måtte gå ut av styret. Bestemmelsen vår om at formannen fortrinnsvis skal sitte i styret i fylkesavd. tolkes derhen at andre gjerne kan stille, men de må ha lokallagets tillit og kan stå for sine og lokallagets meninger i de ulike sakene. Ellers har det ikke kommet melding om at noen ønsker å tre ut av styret., derfor foreslås gjenvalg.

6/98 Landsstyremøtet høsten - 97. Runar orienterte. Han virket svært fornøyd med det nye systemet, og mente det styrket NOF som organisasjon.

7/98 Viltfondet. Vi har i år søkt om midler til et dvergdykkerprosjekt, hvor vi vil undersøke artens hekkeutbredelse i fylket. Styret bestemte at prosjektet vil bli gjennomført denne sesongen og at det ble opp til hvert lokallag å organisere undersøkelse innenfor sin region. Vi kan ikke ta på oss andre oppgaver, grunnet kvalitetssikring av pågående prosjekter.

8/98 NSKF - vedtekter. Vi støtter opp om det nye listesystemet, og Runar sender

svar på høring til NOF. Det var også diskusjon om opprettelse av et eget listeutvalg. Dette mener vi er overflødig, men om det kan gjøres uten ekstra kostnader for NOF, støttes dette.

9/98 Vervekampanje NOF - sentralt. Vi har klart å skaffe 10 nye medlemmer i fylket vårt og ser på dette som rimelig bra. Flere skulle selvfølgelig vært ønskelig.

10/98 Sjøfugloppsynet. Rapporten for 1997 var ferdig og ble gjennomgått. Miljøvernadv. hos fylkesmannen var godt fornøyd med resultatet og samme opplegg vil bli utført i 98 sesongen. Det har vært et eget møte mellom NOF-VA og M.avd., hvor denne rapporten ble spesielt gjennomgått. M.avd. hadde drøftet rapporten internt, og det var flere innvendinger mot utvidelse av ilandstigningsforbudet fra 15 juli til 31 juli slik vi ønsker. Argumenter som hensyn til friluftsliv, og at det er så mange sildemåker, syntes vi er noe tynne, spesielt når vi ser på hensikten med vernet. De glemmer også at vi har ca. 50 % av hekkebestanden for arten i vårt fylke, og at det derfor settes større krav til forvaltning av denne. Vi la også frem bevis for at det er en stor del av ungene som blir igjen i reservatene etter 15. juli, da ringmerkingslister viste at x antall fugl var merket etter denne dato. Denne sesongen ble det bevisst utført flere besøk til reservatene etter 15. juli, og det ble samlet dokumentasjon på forstyrrelse og registrert pullus i denne perioden. Det kom også frem at Miljøvernadv. nå ønsket å kjøpe ut våre tall fra totaltellingen i 93. I 96 kom det ingen unger på vingene i Mandal kommune. Vi har også kontaktet Flødevigen for å høre om vi kan få ut tall over sildebestanden i Skagerrak. Skilting og vedlikehold av disse fungerer tilfredsstillende.

11/98 Vinteratlas. Det ser ut til at NOFere i VA er blitt skikkelig bitt av forskertrangen og arbeidet med de innerste rutene er godt igang. Det er blitt laget kart, hvor status for hver art er plottet inn på sine respektive ruter. Det etterlyses flere skjema til utdeling blant interesserte medlemmer. Videre ble det bestemt at vi skulle produsere en Piplerke med alt om Vinteratlas når prosjektet ble avsluttet. Svein Grimsby oppfordres til å lage en status til høstnummeret i 98. Det ble også diskutert om det skulle åpnes for utdeling av kjøregodtgjørelse for å oppnå best mulig resultat i de mest fjerntliggende rutene. Dette blir først aktuelt for 98/99 sesongen.

12/98 Bedre samarbeid med vernemyndighetene. Blant styrets medlemmer ble det ytret ønske om et årlig samarbeidsmøte mellom NOF-VA og Miljøvernadv., og muligens et møte hvor miljøvernlederne for de ulike kommunene var representert.

13/98 Vernesaker. Styret mener Miljøvernadv. bør komme på banen i h.h.t. private investorer som nå ønsker å gå inn og kjøpe ut området ved Lista flystasjon. I denne forbindelse mener vi at det må klareres på forhånd om vern av Slevdalsvann med omkringliggende verneverdige områder.

14/98 Årets fugl 97. Runar konkluderte med en god undersøkelse i fylket og mener at vi har full kontroll på arten fra Kvinesdal og østover i fylket. I løpet av året er det framkommet belegg for at fossekallen foretrekker uregulerte elver. I de gode årene nyttes alle tilgjengelige lokaliteter, mens det i de dårlige årene kun finnes hekkefugl på de beste hekkeplassene. Jfr. Lygna - Kvina. Runar, i samarbeid med Kurt Jerstad, lager artikkel til Piplerka.

15/98 Årets fugl 98. Hønschauk er valgt til årets fugl i 98. Vi kommer ikke til å kjøre noen spesielle prosjekter på arten i vårt fylke. Enkelte gamle hekkekollaliteter vil bli sjekket, og om vi finner reir vil det bli satset på ungemerking. Slik merking har gitt svært gode resultater, med opptil flere gjenfunn. I vårt fylke ser vi på hogst som den største faren for hekkebestanden av arten. Fuglen blir stadig sett i nærheten av bebyggelsen grunnet tilgangen på byttedyr.

16/98 Piplerka. Nr. 3-97 er nesten klar. Det ser ut til å være problemer med å få ut 3 nummer på et år. Dobbeltnummer ser ut til å være eneste mulighet for å komme ajour. Styret foreslår at det fra 1999 satses på 2 nummer om våren og 1 utpå høsten. For 1998 årgangen ser vi for oss nr. 1 i april/mai og kanskje et dobbeltnummer på høsten. Videre ønskes det artikler hvor status for enkelte arter presenteres og da gjerne med ringmerkingstall og gjenfunn. Totalt sett var styret svært tilfreds med Piplerka og vi benytter anledning til å komme med ros til redaktøren. Innholdsmessig er vi på rett spor - alle mener den er blitt mer leservennlig.

17/98 Fylkesfugl. Dette har vært fremmet flere ganger. Styret ser ikke noe behov for dette, da vi har «piplerka» som logo for både tidsskrift og fylkesadv. Om andre ønsker å gjøre noe med dette er de velkomne med innspill.

Det ble et maraton med saker, men tid til bespisning måtte ofres, og med ferske reker og loff ble vi igjen klare for en rekke saker. Møtet ble avsluttet først klokken 0130.

Finn Jørgensen - referent
Mandal 10.01.1998

Nytt fra naturvernfronten - pr. januar 98.

Av Kåre Olsen

Våtmarksområde i Lyngdal trues av utfylling

Lyngdal Jordbruksskole har planene klare for å fylle ut et 6 dekar stort gruntvanns- og muddrområde vest for den såkalte Kongebyrgga i Agnefest med stein og jordmasse. Ifølge jordbruksskolens rektor ønsker skolen forgang i forskjønnelsen (!) av dette strandområdet som han mener har null verdi slik det ligger i dag! En steinfylling med promenade i strandkanten vil kunne gi befolkningen større adgang til bademuligheter innerst i Rosfjorden. Dessuten kan jordbruksskolen få denne massen rimelig fra en kommunal tomt i nærheten, sier han. Og som en siste begrunnelse for å fylle ut en del av dette fine natur og fugleområdet (se presentasjon av lokaliteten annet sted i dette nummer av Piplerka) anfører rektoren at skolen driver mye sjørelatert virksomhet gjennom naturbrukfaget og vil bruke faget aktivt i forbindelse med dette prosjektet. For - som han sier til Farsunds Avis - vi har veldig stor respekt for fuglene som hekker i det verneverdige området.....

Lista lokallag har - naturligvis - protestert til Miljøvernavdelingen på jordbrukskolens planer, og venter spent på avgjørelsen.

Faunakriminalitet i Flekkefjord

En 49 år gammel flekkefjordsmann ble nylig dømt til en bot på 1000 kroner for å ha oppbevart en ulovlig felt nøttekråke samt en sidensvans i fryseboksen med tanke på utstopping. Mannen som er amatørpreparant,

ble opprinnelig siktet for å ha ni fredete fugler samt to snømus liggende i sin fryseboks med tanke på utstopping. Mannen ble av politiet ilagt en bot på 10.000 kroner for dette, men nektet å godta forelegget. Saken kom derfor opp i retten som varte i hele to dager. Et av tiltaltes hovedvitner var en dansk taxidermist som klarte å trekke i tvil uttalelsene til aktors to sakkyndige som mente at fuglene var av nyere dato. Retten fant under tvil at det var stor usikkerhet om hvor lenge fuglene hadde ligget i frysen, og mente at det ikke ble tilstrekkelig sannsynliggjort at fuglene var felt etter at nye fredningsbestemmelser trådte i kraft i 1982. Flertallet i retten mente imidlertid at det var bevist at mannen visste at nøttekråka var fredet og ulovlig skutt da han flådde fuglen, og derfor ble han dømt på dette punktet.

Denne saken viser hvor håpløst det er å vinne frem med slike saker når det er påtalemyndigheten som må bevise hvor lenge fugl har ligget i en fryseboks. Et riktigere prinsipp burde vel være at det er preparantene eller andre som samler på fugl som må bevise at fuglene er anskaffet før fredning inntrådte.

Planer om ny kraftutbygging i Sirdal

Store deler av vann og vassdrag i Sirdals heiområder har siden 1960-årene vært regulert og utnyttet av Sira-Kvina Kraftselskap til vannkraftutbygging. Et mindre heiområde i Øksendal - Oftedalsheia har hittil fått ligge i fred, selv om utbyggingsplaner har vært utarbeidet også for dette området. Men på grunn av dårlig lønnsomhet har planene hittil ikke blitt realisert. Dagens kraftmarked med langt høyere strømpriser har gjort at Sira-Kvina nå har børstet støvet av disse planene. Et såkalt "takrenneprosjekt" går ut på å fange opp og føre alle de større

bekkene over til Førevann i en 17-18 km lang tunnel og derfra til eksisterende overførings-tunnel til Tonstad Kraftverk.

Øksendalsheiene er et meget flott og viktig naturområde i Sirdal. Over 100 forskjellige fuglearter er observert, hvorav ca 60 også er funnet hekkende. Arter som svartand, heilo, fjæreplytt og småspove har i disse heiene sitt sydligste kjente hekkeområde i Norge. Hvor store inngrep utbyggingsplanene medfører for naturen i Øksendals- og Oftedalsheia er ikke helt klart på nåværende tidspunkt, men tørlegging av bekker, veibygging, tverrslag og steintipper vil trolig være noen av følgene, kanskje også framføring av linjer til luker og installasjoner.

Store negative konsekvenser vil denne kraftutbyggingen også bety for vannføringen nede i Øksendal- og Oftedalføret. En redusert vannføring i åna/bekkene her vil utvilsomt være meget uheldig og berøre de fine vannene Åvedalsvann og Øksendalstjern som har et rikt fugleliv. Også fossekallen som hekker i disse vassdragene vil trolig bli skadelidende. Miljøvernlederen i Sirdal er skeptisk til Sira-Kvinas utbyggingsplaner og mener at prosjektet sett under ett vil være mer til skade enn nytte for kommunen. Hovedutvalget for landbruk, næring og miljø har gått inn for at konsekvensene for blant annet villreinstammen, fuglefauna, fuglebiotoper og gyteforhold for ørret i inn- og utløpsbekker i det berørte heiområdet utredes nærmere. Grunneierne i Øksendal har også protestert kraftig mot disse planene, de har selv inne forslag om å utnytte vannet i 3 små kraftstasjoner nede i selve dalføret, noe som ikke vil redusere vannføringen i åna eller medføre inngrep i heiområdet.

Så spør det da hva NVE sier og hvilke krav som settes til minste vannsføring. Dette vil trolig være avgjørende for om styret i Sira-Kvina velger å realisere prosjektet. For det er vel for mye forlangt at myndighetene skal ta hensyn til de andre naturverdiene i området, og la dette eneste heiområdet i Sirdal som er noenlunde urørt skal få ligge i fred for naturens egen skyld....

Tillatelse til bygging av store kraftlinjer i Farsund, Flekkefjord og Kvinesdal

NVE har nylig gitt STATNETT tillatelse til bygging av tre store 420 kV likestrøm kraftlinjer mellom Lista og Kvinesdal og videre til Sirdal i forbindelse med planene om eksport/utveksling til utlandet som omtalt tidligere i denne spalte. Riktignok ble anodeanlegget i skjærgården i Spind med tilhørende luftlinjer til Herad droppet - etter et hav av protester - da STATNETT ved å legge en såkalt bipolar kabel direkte inn Fedafjorden nå ikke trenger to anodeanlegg. Men planen om ilandføringen av to kabler over verneområdene på Listastrendene og bygging av to likestrømslinjer fra Øyna på Lista til Kvinesdal ble opprettholdt. Opprettholdt ble også planen om anodeanlegget i Breivika innenfor Hidra med tilhørende luftlinjer gjennom det planlagte landskapsvernområdet i Flekkefjords kyststrøk til Feda.

Som et eksempel på hva dette kan bety for fuglelivet kan vi nevne at Flekkefjordornitologene i løpet av et par høstmåneder 1997 registrerte 2701 rovfugler på trekk "på tvers" av denne elektrodelinejtracéen. Hver fjerde fugl ble observert på kollisjonskurs med de planlagte ledningene. Ti av artene som er observert, står på listen over truede arter. Og argumentet for å ikke legge alle tre kablene

inn Fedafjorden - eller helst - direkte til Ryfylke, er som vanlig penger og lønnsomhet. Ødeleggelse av verdifull natur både for folk og fugl blir det som vanlig ikke satt noen prislapp på.

En rekke offentlige instanser, foreninger og privatpersoner har anket denne NVE-avgjørelsen. Forhåpentligvis vil saken også bli tatt opp i Stortinget. Så enda er det vel håp...

KONKURRANSEFUGLEN

For en gangs skyld var det brukbar oppslutning om konkurransefuglen. 5 lesere sendte inn svar på forrige nummers konkurranse. Rett svar denne gangen skulle være ung hann (2K) av sitronerle, noe som fire av innsenderne hadde funnet ut. Sistemann foreslo at det var en ung linerle. Unge linerler, sammen med en annen forvekslingsmulighet, ung gulerle, kan skilles fra sitronerlen på at de ikke har svart nakke og heller ikke like utpregede kraftige hvite vingebånd som fuglen på bildet. Unge sitronerler om høsten er imidlertid mye vanskeligere å skille fra våre vanligere erler, særlig ung gulerle.....

Vest-Agder har foreløpig fire godkjente

funn av sitronerle, to fra Mandal og to fra Lista. Flere observasjoner er ennå til behandling hos sjeldenhetskomiteen (NSKF), mens flere dessverre aldri har blitt sendt inn - deriblant den fuglen som er avbildet i forrige nummer. Redaktøren tar likevel sjansen på å si at det er en sitronerle. Bildet er tatt i Seviga ved Lista Fyr, den 11.06.1992 av Per Øyvind Grimsby.

Hans Kristian Fjeldsgård ble trukket ut som vinner blant de rette svarene, og premie kommer i posten. Svar på dette nummers konkurransefugl må sendes redaksjonen innen 31.03.98. Lykke til !!!

Styret i NOF Vest-Agder 1997:

Leder: *Runar Jåbekk*, Jåbekk
4500 Mandal. Tlf: 38 26 10 53

Sekretær: *Finn Jørgensen*, Oksevollen 19
4500 Mandal. Tlf: 38 26 06 04

Kasserer: *Truls Andersen*
Evd. Giregs Allè 12, 0479 Oslo
Tlf: 22 15 05 19

Styremedlemmer:

Øyvind Fjeldsgård
Svalåsveien 95, 4645 Nodeland
Tlf: 38 18 20 28
Gunnar Gundersen, Sånum
4850 Mandal. Tlf: 38 26 54 95
Kåre Olsen, Brekne
4563 Borhaug. Tlf: 38 39 72 05

Varamedlemmer:

Birger Westergren, *Ole Aa*
Brattfjord og *Kjell Grimsby*

Viktige komiteer:

Lokal rapport og sjeldenhetskomité (LRSK):

✓/Tellef Barøy Vestøl, Brekne,
4563 Borhaug. Tlf: 38 39 21 09

Vinteratlaskomiteen:

✓/Svein Grimsby, Måltrostveien 12,
4450 Sira. Tlf: 38 37 52 75

Lista Fuglestasjon

Postboks 31, 4563 Borhaug
Tlf/fax: 38 39 75 88
Postgiro: 0826.06.73131
Bankgiro: 3070.10.26701
Leder: *Jan Erik Rør*, 4484 Øyestranda
Tlf: 38 35 09 08

Lista Fuglestasjon er en selvstendig stiftelse, men stasjonen har et utstrakt samarbeide med NOF-Vest Agder.

Husk vinteratlas registreringene !

Alle Piplerkas lesere er vel etterhvert klar over vinteratlas prosjektet som nå er inne i sitt 4 år. Vest-Agder ligger etterhvert ganske godt an når en ser på dekningen, men mange ruter er fortsatt dårlig dekket eller ikke undersøkt i det hele tatt.

Det er meningen at prosjektet skal være ferdig i år 2000, og dersom vi skal nå vår målsetning om brukbar dekning av alle rutene i Vest-Agder er det viktig at alle som har observasjoner fra tidsrommet 1. desember - 28. februar sender disse inn til vinteratlaskomiteen. Adressen til denne komiteen står øverst på denne siden - skjemaer kan også fåes ved henvendelse der eller til lokallagene. Send inn før observasjonene går i glemmeboken !!

FUGLEVAKTA

Tlf. 901 22 901

Returadresse: NOF Vest-Agder, Postboks 475, 4501 Mandal

Innhold:

Side

Redaksjonelt, <i>Knut S Olsen</i>	147
Leder, <i>Runar Jåbekk</i>	148
Gåsegribbene på Golanhøyden, <i>Roy E Wrånes</i>	149
OSME - Ornithological Society of the Middle East, <i>Roy E Wrånes</i>	158
Forekomsten av svartand, <i>Melanitta nigra</i> , i Sirdal kommune, <i>Kåre Olsen</i>	161
Vannfugltellingene i Vest-Agder vinteren 1997, <i>Øyvind Fjeldsgård</i>	175
Mandal ringmerkingsgruppe - 1996, <i>Runar Jåbekk</i>	185
Kristiansand ringmerkingsgruppe. Hvem, Hva, Hvor?, <i>Roy E Wrånes</i>	193
Agnefest - en liten, men viktig fuglelokalitet i Lyngdal, <i>Kåre Olsen</i>	196
Gulspurv i høyden, <i>Ole Aa Brattfjord</i>	202
Det vet de ingenting om, <i>Jakob Øyvind Reinertsen</i>	204
Nytt fra foreningsdriften.....	205
Siste nytt fra naturvernfronten, <i>Kåre Olsen</i>	208
Konkurransefuglen.....	210

Hegland Trykkeri a.s

Offset og Boktrykkeri - Bokbinderi

Postboks 24
4401 FLEKKEFJORD
Telefax: 38 32 34 07

Telefon:
38 32 33 55

NOF avdeling Vest-Agder
anbefaler:

Hegland Trykkeri a.s

i Flekkefjord som Trykkeri
for tidsskrifter, foldere og
annet materiell.

Redaksjonen av Piplerka.